

Husdjurens Skydd.

Råd och uppmaningar af Helsingfors Djurskydds-
förening.

O. Wenckhoff

Sammanställda efter swenska, danska och tyska skrifter om djurskydd med tillägg
af erfarenheter från vårt land om djurfångst och jagt.

Helsingfors 1889.

310. V. 122.

Handbogens

Hand och uppmärksamhet af Högskolans
Förordning.

Handboken är utarbetad af Högskolans
Förordning och utgafven är utarbetad af Högskolans

Helsingfors,

Tidnings- & Tryckeri-aktiebolagets tryckeri,

1889.

Menniskan skall icke misbruka sitt herravälde öfver djuren.

Vår tid söker på alla håll afflipa den forna råheten; vår tid söker att väcka milda och menliga känslor mot allt som lider; vår tid ogillar all grymhet mot de värnlösa, äfwen mot menniskans rättslösa tjenare djuren.

Det är sant, att menniskan blifwit satt till jordens och djurens herre. Wi läsa i sjette skapelsedagens historia, att hennes makt öfver djuren är oinskränkt. Men tror någon, att menniskan därför fått rätt att behandla djuren huru oförståndigt, grymt och hjertlöst som helst, så har han illa förstått hvar för menniskan blef satt till naturens herre.

Hvarför blef hon det? Emedan hon war högre utrustad, än den öfriga skapelsen, emedan hon war Guds afbild. Med sin odödliga ande kan menniskan känna Gud och sig sjelf. Hon har förmåga att tänka, att wilja, att handla fritt, hon kan förstå ändamålet med sin tillvaro. Med sitt samwete kan hon känna Guds dom och Guds frid. Hon kan lefwa på jorden i de ringaste och mest betryckta yttre förhållanden och likwäl med himmelens ewiga salighet såsom sitt medwetna mål. Detta oändligt stora företräde framför Guds öfriga skapade wareser ålägger menniskan ett stort ansvar gentemot dessa, och sin öfwerlägsenhet skall hon ådagalägga, ej blott genom kraft och ljus i förståndet, utan ock genom saktmod i wiljan och mildhet i känslan. Emedan hon är en herre öfwer alla skapade ting på jorden, måste hon mot dem alla öfwa förstånd och godhet. Gör hon ej detta, är hon ej längre hwad Gud har satt henne

till att vara, en konung öfwer allt lefwande, utan hwad hon icke skall vara: en tyrann. Den är en dålig fader, som ej kan förmå sina barn till lydnad med andra medel än riset, och den är en oduglig herre öfwer djuren, som icke kan styra dem med annat än grymhet.

Rättwisa måste wi vara mot alla; barmhertiga måste wi vara mot dem, som lida oförskyldt; detta än mer, ju wärnlöfjare de äro. Från denna lag finnes intet undantag; den sträcker sig öfwer menniskor och djur. Hvarför skulle wi inskränka barmhertigheten blott till menniskorna? Ha wi menniskor någon särskild förtjenst, på grund hwaraf wi kunna göra anspråk på barmhertighet för oss allena? Kan någon säga hvarför han blef en menniska, hvarför han ej blef ett djur? Att han blef menniska, deri ligger ett omätligt stort företräde och en oförtjent lycka. Skall då den, som så oförtjent blifwit begåfwad med detta stora företräde därför anse sig befriad från att öfwa barmhertighet mot dem, som icke fingo en sådan lycka på sin lott? Är det rättwist, är det ädelt att tänka så? Är det ej snarare lågt och uselt att i sin egen lycka ej se en maning att wisa sig tacksam dertför genom att mildra andras olyckor?

Intet brott är så helt och hållet utan ursäkt, som grymhet. Andra brott kunna framkallas genom frestelser, men detta icke. Grymhet är icke en af våra angenäma synder, men dess motsats barmhertighet är en sann njutning, som bereder wälsignelse både åt den gifwande och den mottagande. Gud hatar grymhet. Hans ord säger oss att wanära och förakt skola förr eller senare träffa den obarmhertige redan i denna werlden, och hwad blir hans lott, då denne en dag ställes wid sidan af sitt offer inför den domare, på hwars blotta barmhertighet allas öde beror? Domaren skall fråga: Har du wisat barmhertighet? Delså den bästa menniska på jorden kan räddas blott

genom Guds barmhertighet, ej genom Guds rättwisa. Will du förwerka allt hopp, all möjlighet till hans förbarmande genom oförskuld grymhet mot Guds öfriga skapade verk?

Öfwerallt i Skriften läsa wi otwetydiga bewis på den kärlek och omsorg, hwilka Skaparen egnar åt allt, som han gifwit lif. Redan i Mose lag finnes förbud emot öfweransträngande af husdjuren. I Ordspr. 12: 10 heter det: „Den rättfärdige förbarmar sig öfwer sitt öf, men den ogudaktiges hjerta är obarmhertigt.“ Och i Psaltaren 147: 9 „Herren är den, som gifwer boskapen sitt foder, de unga korparne, som ropa till honom“. I Nya testamentet känna wi alla det sköna, tröstefulla ordet, att ingen sparv faller till marken wår Faders wilja förutan. Men sin högsta fullkomning når denna kärlek och wisa omtanke uti aposteln Pauli härliga uppenbarade ord i Romarbrefwet 8: 18—23: „Han, som löst den stora gatan om kroppens uppståndelse, har också utsagt den hemlighet, att allt skapadt suckar och längtar efter förlossning, lifasom menniskan, och wäntar, såsom hon, att blifwa frigjord från förgängligheten“. Ty kreaturen skola ock warda fria af förgänglighetens trälldom till Guds barns härliga frihet. Ty wi weta, att hwart och ett kreatur suckar och ängslas med oss allt härtill.“

— Hwilket underbart och frigörande ord! Det tyckes oss förklara de djupa suckar, som höras i vinden och de stumma djurens sällsamma wemodsfulla blick. Allt längtar med oss efter en ny himmel och en ny jord. Jäke blott jag skall hafwa min andel deri, utan tallösa af Gud skapade warelser skola der frigöras från förgängligheten. Jäke blott min flagan och suckan skola förwandlas till fröjdefullt jubel, utan också den öfriga skapelsen skall uppnå en glad härlig frihet.

Menniskan, af Gud satt till djurens herre, har rättighet att använda dem till sin nytta och att taga deras lif, då hon

behöfwer dem till föda, eller då de äro till skada. Detta läver ingen wilja bestrida, och detta läsa wi på första bladet i skapelsens historia. Några anse på grund häraf allt arbete för djurens wäl omöjligt eller ledande till orimliga följder. Will man wara en sann djurwän, — säga de, — så skall man icke döda något djur, icke hålla det i fångenskap och tvinga det till arbete. Man skall t. eg. upptaga alla utarbetade, eländiga gamla hästar och föda dem i goda stall, tills de dö af ålderdom, o. s. w. — De, som säga så, hafwa icke gjort sig möda att tänka på saken. Döden är i och för sig icke något ondt för djuren, de fly af instinkt för att bewara lifwet, men de lesa icke såsom menniskan i en ständig dödsfruktan. Löjan leker muntert wid sidan af den gädda, som snart skall uppsluka henne. Om nu menniskan hastigt och plågfritt dödar ett djur, såsom hon både kan och bör göra, så har hon dermed befriat det från en smärtsammare död. Om en menniska dör ung, säger man: det war skada, hon hade kunnat bli fullkomligare och bättre. Om ett djur dör ungt, har det icke förlorat något derpå. I djurets lif kan man icke tala om någon utveckling, som genom en förtidig död skulle afbrytas; och om äfwen dess lif icke saknar alla fröjder, så uppvägas dessa mer än tillfyller af deras lidanden. De wilde djuren lida af hunger, törst, köld, hetta, sjukdomar, fiender; de tama i menniskans tjenst lida af hårdt arbete, dålig föda, hugg och slag. Twislar någon, att döden oftast är för djuret en wälsignelse, så må han eftertänka hwilket han sjelf skulle föredraga: ett djurs lif eller en hastig död. Walet skulle icke blifwa swårt. Menniskans rätt att skonsamt döda de djur, som hon behöfwer för sitt uppehälle, eller som göra henne skada, är derför obestriddig, men just af det skäl, att hon dermed icke tillfogar djuren något ondt.

Äfwen under fångenskapen i människans tjänst lida djuren icke någon orätt, om rättvisa herskar i detta förhållande, om af djuren icke kräfwat mer arbete och ansträngning, än hwad som motsvarar den föda och den wård de åtnjuta. Försynen har så anordnat, att detta wilkor kan uppfyllas, utan att människan förlorar något af den nytta hon kan hemta af djuren. Men det är icke alltid nog att vara endast rättwis, ty man kan, detta oaktadt, vara mycket hjertlös.

En människa, som wet hwad lidande är, måste äfwen känna medlidande med djuren och icke utkräwa ens hela sin rätt, der detta wore obarmhertigt. Man bör ej tillfoga någon lefwande warelse onödiga smärtor och, der sådana äro oundwifliga, bör man göra dem så lindriga som möjligt. Att så handla, är icke allenast barmhertigt, det är fastmer menckligt i detta ords höga och sanna betydelse. Det är att uppfatta människans pligter lika mot alla, ej blott mot hennes eget slägte. Och den, som fattar sin pligt i denna stora betydelse, skall icke undandraga sig att ärligt godtgöra djuren för deras fångenskap och arbete; han skall icke heller med likgiltighet gå dem förbi, då de lida, äfwen om han icke sjelf är skuld till deras lidande. Han skall, då de äro i hans tjänst, hwarken anstränga dem öfwer förmågan eller på annat sätt misshandla dem; han skall städs ihågkomma apostelns ord: „dom utan barmhertighet skall honom öfwergå, som barmhertighet icke gjort hafwer“.

Ty det sätt, hwarpå människan utöfwar sin makt i skapelsen, inwerkas på henne sjelf. Att skyddas djuren är att gagna människan. Detta tänkespråk har, utom sin närmaste och wanliga betydelse, en ännu djupare sådan. Hwarje beskydd för de wärnlösa är på samma gång ett skydd för de starka, nemligen mot dem sjelfwa, mot frestelsen att misshandla sin

styrka. Och arbetet för djurens wäl åsyftar på samma gång som sitt högsta mål människans förädling. Swarje brottslig handling medför ett ondt icke blott för den som lider, utan äfwen för den som gör det onda; och om det förra synes större, emedan det mera faller i ögonen, så är dock det onda, som träffar gerningsmannen sjelf, af ännu swårare art, ty det har gjort honom sämre. Det är wigtigt nog att söka förminska den orätt som djuren lida i werlden, men det är långt wigtigare att söka motverka människornas egen förhärdelse, när de misshandla djuren. Den inwerkter på hela deras lif, den förhindrar i dem alla kärlekens werk, den går genom de äldres föredöme från slägte till slägte och ställer dem förr eller senare till ansvar inför domaren öfwer allt lefwande.

II.

Om Djurstyddsföreningar.

Det är icke owanligt, att man får höra en förkastelse om öfwer allt hwad föreningar heter, hwilket ändamål, till fördel för menniskor eller djur, de än må hafwa. Beqwämliga menniskor gå icke gerna med om något, som medför uppoffring af tid och penningar. De säga: hwar och en bör sjelf känna sina pligter och uppfylla dem. — Detta är riktigt nog; men så långt i fullkomning ha' menniskorna ännu ej hunnit. Tillsvidare äro wi swaga, osjelfständiga, osäkra och behöfwa all den styrka, som enighet och sammanlutning skänka, för att werksamt kunna befordra en god sak.

En sammanlutning är också praktiskt nödwändig för att utreda saken genom att höra fleras åsigter, winna större makt

genom tillgång till rikare ekonomiska hjälpfallor, samt för att kunna inverka på den allmänna meningen genom stödet af mångas förenade viljor och gemensamma ansvar.

Mot föreningar till djurens skydd hör man anmärkas, att så länge ännu så mycket menligt elände finnes att afhjelpa, borde man endast egna sina krafter deråt och låta djuren vänta.

Härtill kunna vi endast invända, att då skulle ordningen aldrig komma till djuren, ty menligt lidande skall finnas i öfverflöd så länge werlden står. Menniskans lidande är ofta fjelförmålladt, då djuren deremot lida oförskyldt, — en omständighet, som faller tungt i wågskålen till deras förmån.

Ännu en synpunkt hör man icke förgäta. Djurskydds-föreningarna ha' en stor betydelse för människans egen förädling och sedliga förbättring. Arbetet för ett godt och ädelt syfte renar och stärker människan genom ett godt samvetes vittnesbörd. Den, som hyser ett deltagande hjerta för de wärnlösa djuren, han ömmar ganska wist också för sina likar, då deremot den, som ej ryggar tillbaka för att pina ett djur, näppe-ligen skall känna mera medlidande för en människa.

Man har därför skäl att anse det stigande intresset för djurens skyddande såsom en af vår tids wäkraste företeelser. Djurskyddsföreningarnas raske utbredning, det deltagande, hvar-med de öfwerallt omfattats, bewisar att den qwarleswa af råhet och barbari, som hittills ostraffadt öfwats mot de rättslösa djuren, är på väg att förswinna och att kristendomens stora bud om barmhertighet mot alla börjat wäxa in i samhällets hjerta. Men det är utom allt twiswel, att swära missbruk i människans förhållande till djuren ännu finnas att afhjelpa och att djurskyddsföreningarna hafwa ett widsträckt, i vårt land så godt som oupparbetadt fält för sin verksamhet. Här gäller Skriftens i alla förhållanden tillämpliga bud: „den,

som kan göra godt och gör det icke, honom är det synd". Och hvem skulle ej här vara i tillfälle att göra godt, att draga sitt strå till stacken i det stora barmhertighetswerk, som, efter årtusendens skriande orättvisor, blott är en skyldig godtgörelse, nemligen arbetet för djurens skydd!

En del af de stora kulturländerna har djurskyddet länge sedan vunnit ett medhåll och derigenom en utbredning, som gjort det till en välsignelsebringande makt, hwilken utöfwar sitt inflytande på folkens andliga utveckling.

I England stiftades den första djurskydds-föreningen år 1824. Den hade till en början att kämpa mot de gamla fördomarnas hela enmishet, mot ekonomiskt betryck och alla de swårigheter en ny grundtanke har att genombryta. Men denna förening hade lifskraft inom sig, den wiste att dess mål war berättigadt, och nu räknar den sina medlemmar i hundratusental. Englands drottning står i dess spets och föreningen förfogar öfwer en årlig inkomst af 300,000 fmk. I Amerika, der allt tilltages stort, aflöna djurskydds-föreningarna en egen talrik polis, som wakar öfwer lagarnas efterlefnad i detta afseende. På många orter hafwa särskilda qwinnoföreningar i detta syfte bildat sig, ty beskydd för de wärnlösa bör ju ligga hwarje qwinna nära om hjertat och faller till stor del helt naturligt inom hennes werksamhets område. Äfwen i våra grannland, Sverige, Norge och Danmark, arbeta dylika föreningar med nit och framgång, och de hafwa icke twekat att rädka en hjälpsam hand till oss öfwer hafwet för att stödjå det hittills swaga och ofullkomliga begynnelsewerkets i vårt land.

Helsingfors Djurskydds-förening stiftades 1874. Wi aftrycka här de 9 första och wigtigaste paragraferna ur dess stadgar, hwilka, utan att kunna kallas mönstergiltiga, dock torde kunna anlitas som ledning wid bildandet af nya föreningar i samma syfte inom landet.

§ 1.

Föreningen har till uppgift att motarbeta alla arter af djurplågeri och färfildt att verka för en skonsam och mild behandling af husdjuren. Såsom djurplågeri anses:

- a) hvarje våldsamt ansträngande af djuret utöfver dess krafter;
- b) hvarje misshandling, vare sig genom hugg och slag, hunger och törst eller annan genom elakhet eller lättsinne framfallad grymhet, samt
- c) djurs dödande på ett sätt, som onödigtvis förökar dess lidande.

§ 2.

Föreningens verksamhet hänförs sig närmast till Helsingfors stad, under förutsättning att föreningens på andra orter besatte medlemmar verka i samma syfte.

§ 3.

Ledamot i föreningen är förpligtad att efter förmåga befrämja dess syften:

- a) genom eget förredöme samt upplysningar, förmåningar eller varningar;
- b) genom spridning af för ändamålet egnade skrifter;
- c) genom att meddela föreningens bestyrelse upplysningar om ortsförhållanden, seder och bruk, som hafwa inflytande på djurens behandling;
- d) genom att i fråga om sådana fall af djurplågeri, som innefatta förbrutelse mot gällande lag, antingen själf göra dem till föremål för åtal eller anmäla förhållandet hos vederbörlig polis, eller också hos föreningens bestyrelse, till den åtgärd bestyrelsen kan finna skäligt widtaga, samt
- e) genom att i öfrigt understödja föreningens bemödanden.

§ 4.

Hvarje wälfrejdad samhällsmedlem är berättigad att i föreningen ingå och i sådant fall förpligtad att till föreningens kassa erlægga en årlig afgift, qwinna 2 och man 4 mk. Frivilliga bidrag mottagas med tacksamhet. Den, som på en gång erlägger, qwinna 20 och man 40 mk, är för framtiden befriad från årsafgift.

Obemedlade personer, som befrämjat föreningens syften och kunna göra föreningen synnerligt gagn, eger bestyrelsen att i föreningen upptaga såsom icke betalande ledamöter.

§ 5.

Ledamot, som förbrutit sig emot dessa stadgar eller icke under tre års förlopp inbetalt sin årsafgift, är skild från föreningen.

§ 6.

Föreningens angelägenheter ombesörjas af en bestyrelse af sex ledamöter och tre suppleanter. Denna bestyrelse, som inom sig väljer ordförande och vice ordförande, sekreterare och skattmästare, wäljes af föreningen för tre år sålunda, att hvarje år två ledamöter och en suppleant afgå, de första två åren genom lottning, sedan enligt tur. Afgående ledamot eller suppleant kan återwälas.

§ 7.

Bestyrelsen sammanträder en gång i månaden och är beslutmässig med ordförande, eller den i hans ställe är, och två ledamöter. Vid sammanträdet föres protokoll, och beslut fattas genom röstpluralitet, derwid ordföranden har afgörande röst.

§ 8.

Hos de lokala myndigheterna eger bestyrelsen anhålla om sådana åtgärder och föreskrifter, som befrämja föreningens syften.

§ 9.

För att vinna en verkställigare kontroll öfver efterlevnaden af de mot djurplågeriet stiftade lagar och gifna föreskrifter, eger bestyrelsen att i mån af tillgångarna använda utaf föreningens medel större eller mindre belopp till belöningar, dels åt polisbetjenter, dels åt andra, hvilka till laglig näpft befordrat någon eller några, som gjort sig skyldiga till förbrutelse af förenämnd beskaffenhet.

Bestyrelsen utgöres från och med senaste årsmöte, 30 maj 1888, af följande personer: Statsrådet B. Topelius, ordförande, Hofrådet A. Rifeleff, Ingeniör R. Hindström, Läneveterinären G. Lundgren, Restauratören G. Blomquist och Inspektorn wid H:fors arbets- och fattiggård Carl Edward Degerholm, sekreterare och skattmästare.

Bref och meddelanden kunna adresseras endast: Djurskyddsföreningen i Helsingfors.

I denna förening arbeta män och qvinnor hand i hand, de senare dock ännu i ett ringa fåtal. Vi vilja därför rikta en varm uppmaning till Finlands qvinnor, att icke undandraga sig sin andel i detta arbete, som ju särskildt är egnadt för qvinnan. Ty här finnes för henne ett vidsträckt fält att verka någonting godt inom och utom hemmet. Hennes medverkan kan här blifwa af stort inslytande. Vi erinra först om de många tillfällen, der en husmoder kan sprida en riktigare uppfattning af människans pligter emot djuren. Hon kan icke blott i sitt hem bland sina tjenare waka öfver att husdjuren

behandlas förståndigt och mildt, utan ock hos alla dem, med hvilka hon råkar i beröring för erhållandet af födoämnen ur djurverlden, väcka tanken på den barmhertighet, som wi äro skyldiga dessa våra tåliga, oumbärliga tjenare.

Såsom moder och uppfosträrinna blifwer qvinnans verksamhet ännu mera maktpåliggande. Hon kan tidigt hos barnet inpräglad medlidssamhet mot djuren, vänskap för dem, kunskap om deras lif, deras behof, och sålunda redan i lifvets början väcka barnets medkänsla, icke allenast för menniskor och menssliga förhållanden, utan för alla Guds skapade verk.

Vi hoppas förwisso, att Finlands qvinnor ej skola dröja att följa så många ädelt tänkande qvinnors föredöme i andra länder. Man eller qvinna, hvarför skola wi stå efter andra folk i kärlek, i barmhertighet och godhet mot de swaga och rättslösa? De lidande djuren kunna ej tala för sig sjelfwa, låtom oss tala för dem! Och Han, som ser i kärlek ned till sina ringaste skapade warelser, till allt hwad Han gifwit lif, skall wälfignat vårt arbete och låta de frön, som utfås i swaghet, uppväxa i kraft.

III.

Om husdjurens wård.

Såsten. Huru mycken orättwisa utöfwa wi icke af oförstånd, af lättfinne eller af elakhet mot djuren, oftast mot dem, hwilkas tjenst är oss nyttigast, husdjuren! Sj sanning, om all djurens stumma klagan, hwilken de måste sluta inom sig sjelfwa plötsligen blefwe högljudd, så

skulle den öfverrösta storm och åska. Om de swordomar ginge i fullbordan, hwilka hagla öfwer de trogna husdjuren under deras trägna arbete och williga, om än i vårt tycke icke fullkomliga tjenst, skulle dessa förbannelser draga både menniskor och djur ned i fördömmelsen.

Och om vår bästa och trognaste tjenare hästen kunde tala, hwilka förfrädliga saker skulle icke han kunna berätta oss om lidanden, dem man utan nödwändighet och utan skäl låtit honom utstå! Menniskorna äro ofta mer omensfliga, än de osjälliga djuren. En om något är menniskan owärdigt, så är det wäl att plåga stumma, tåliga och trogna warelser, hwilka, såsom hästen, göra sitt bästa för att ställa oss till freds och utan hwilka wi knappast skulle kunna reda oss. Om hästen kunde tala, skulle han såsom Bileams åsna säga: Swad har jag gjort, att du slagit mig så ofta och så hårdt? Har jag icke tjenat dig troget alla dessa många år? Har jag icke tåligt burit mina tunga bördor, mina ansträngande dagswerk och all den plåga dina pissslag wållat mig? Jag kunde icke säga dig att jag gjorde mitt bästa, men du borde ha' kunnat se det.

Godhet är wid hästens behandling mycket werksamare, än hårdhet. Hästen är ett så klokt och läraftigt djur, att han af förswennens röst eller en rörelse af tömmarna lätt förstår hwad man fordrar af honom. Ryckningar i tömmarna, slag och wredesutbrott förstöra hans goda wilja och lynne på samma gång som de förderfwa hans kropp. Swad har gjort några hästar ohynniga och istadiga? De födas icke sådana. Deras natur är liflig, eldig, men på samma gång lätt böjlig, tillgänglig för stor hängifwenhet och trohet mot husbonde eller tjenare som behandlar dem wäl. Men många af dem förderfwas reban från ungdomen af rå och öfornuftig behandling.

Då hästen springer så fort som han kan, belönas han ej

fällan med ett rapp, som fräntager honom modet och med modet hans kraft. Då han stått stilla och man vill sätta honom i gång, tillbelas honom åter en owäntad snärt. Han rycker då häftigt framåt, men tvingas med wäld att rygga. Och hwad skall man säga om detta ewiga slitande och ryckande i tyglarna, som förslöar äfwen den willigaste häst, om det icke slutar med att slita tungan ur hans mun, hwilket också inträffat?

Man kan icke tänka sig något mer upprörande, än ett sådant troget och tåligt djur uti en elak eller drucken mans wäld. Det får umgälla all hans wrede, hans hätsfhet och ilska. En sådan man förnedrar sig sjelf djupt under det osjäliga djur, hwars herre han är. *)

Hwarje rättänkande husbondes och matmoders skyldighet är att se till, i hwilka händer wården om deras husdjur ligger. En häftig och wäldsam tjenare bör aldrig hafwa med djuren att skaffa; det blir ganska snart märkbart huru dessa wantrifwas och förderfwas under en sådan behandling.

Det går utom wårt syfte att här meddela praktiska råd angående hästens uppfostran och skötsel. Will någon försäkra sig om werkligt goda och nyttiga upplysningar om våra husdjurs behandling så tillrådes han att prenumerera på den swenska tidningen „Djurwännen“, som utkommer i Stockholm

*) En förnäm engelsman företog sig en gång att på ett kraftigt sätt bestraffa en dylik hästplågare. Han war en dag wittne till huru en karl obarmhertigt piffade och handterade sin eländiga häst. — Låt bli att slå hästen, — uppmanade den förnämme herrn. — Hwad angår det er? — swarade karlen — får jag icke göra med min egen häst hwad jag will? — Jo wisst, — sade engelsmannen. Det får jag också göra med min egen käpp! — Och dermed gaf han karlen ett ordentligt kof stryf.

Ett så direkt sätt att straffa är icke alltid rädligt, huru wälförjent det än ofta wore. Men litet mera mod och litet mindre tanke på eget besvär af dem, som råka bewittna dylika händelser, kunna lätt bringa den skyldige under lagens näpfs.

och kostar i Finland endast 3 mk 20 p. om året. Detta blad utgifves sedan 10 år af svenska Djurskyddsforeningen och har ett rikhaltigt, både nyttigt och nöjsamt innehåll.

Om de rara högt skattade snabbspringare, hvilka vårdas i rika egares präktiga stall och wid trästämningarna vinna höga pris, hafwa wi heller icke något att säga. Wi vilja tala för de nyttiga men simpla och ofta så skamligt illa behandlade arbetshästarna och påpeka några af de missbruk dessa under sitt ofta 30 år långa lif i menniskans tjänst äro underkastade.

Hästen tröttnas af att stå under många timmar lika mycket som af ett jemnt förande. Hans spilta bör därför vara så rymlig, att han bekvämt kan lägga sig ned under natten. Den bör vara försedd med en renlig bädd af halm eller, ännu bättre, sågspån under och halm öfver. Will en häst icke lägga sig, utan sötter stående, kan man vara vis på därpå att han kommer från ett dåligt stall där det wållat honom obehag att lägga sig och besvär att stå upp igen.

Då en häst stupar på hal mark, ser man ofta att försvetten endast med slag och sparkar söker få honom att resa sig. Hästen gör fåfänga ansträngningar, faller gång på gång tillbaka, om han icke är så skarpskodd att han kan få säkert fäste med hofvarna, hvilket dock sällan lyckas, när han är nedtryckt af skalmar och sele. Utmattad och nedslagen af sina fåfänga försök, blir då hästen liggande och visar sig alldeles känslolös för de slag, som fortfarande träffa honom. Men ofta händer, att hästen under sina försök att resa sig, bryter ett ben eller på annat sätt skadar sig, och detta blir egarens straff för hans oförnuftiga tillwägagående. Litet tålmod och hjälpsamhet skulle dock här uträttat allt. Man talar lugnande och vänligt till djuret, förmår det sålunda att hålla sig stilla, tilldess man hunnit lösgöra skalmar och i nödfall äfven

feldonen. När djuret känner sig befriadt, reser det sig vanligen af sig sjelf, men will man hjälpa det, så skall man icke fatta tag i betslät och draga i detta, ty dermed hindrar man endast hästen som alltid wid uppstigandet först sträcker på hufvudet och halsen. Man skall i samma ögonblick hästen själf försöker uppstiga, omfatta swansen tätt inwid kroppen och lyfta i denna. Då erhåller hästen en värksam hjälp hwilket icke är fallet om man drager i hufvudlaget.

För att skydda arbetshästar mot de stötter och ryckningar som plöjning eller dragande af tunga last på gropiga vägar medföra, har man uppfunnit s. k. hästskyddare. Dessa bestå af hållbara stålspjädor, resorter, hwilka anbringas på skalmarna, der dessa förenas medelst bärrem wid rankorna. Genom sin spänstighet mottaga dessa nu de stötter, som annars träffa dragaren. De af S. T. B. Siden i Sverge uppfunna hafwa underkastats talrika försök, äfwen wid Helsingfors Hofbeslagskola, och befunnits utomordentligt praktiska. De skona på samma gång hästen för onödig ansträngning, så att han längre håller ut wid sitt arbete, och karran, seltygen, ja till och med vägen, i det de mottaga och mildra de annars så förderfliga stötarna. Apparaten kan erhållas genom fabrikkör G. Spennert i Helsingfors. Dess kostnad för ett wanligt arbetsfeldon stiger till omkr. 18 mk.

Yngen godhertad och rättänkande egare kan skilja sig från en gammal häst som slitit ut sig i hans tjänst. Sedan han ej längre kan användas ens wid ett lindrigt arbete, är det en skyldig tacksamhet för hans trogna tjänst, att gifwa honom en skonsam död. De få mark, som härigenom kunna förloras äro, eller borde wara, ett intet mot de förebräelser, som enhvar måste erfara wid att möta sin gamle trotjenare utswulken och plågad, eller endast wid att misstänka att detta är fallet.

Hästar dödas lättast på följande sätt: Skott af groft hagel eller kula riktas mot den punkt af djurets hufvud, som man finner, om man tänker sig två linier dragna från de inre ögonvinklarna till nedra kanten af motsatta öronöppningen. Der dessa linier mötas, bör det dödade skottet träffa. Är häst skadad och liggande, sättes böfsmynningen strax bakom örat, och skottet riktas framåt och nedåt.

Hos oss användes icke hästkött för menniskor, men det utgör en nyttig föda för swin och höns. Och wi weta, att huden, beredd hos garfwaren, gifwer ett godt och dyrbart läder.

I en trakt af Finland, Wiborgs län, hör man ännu omtalas ett ohyggligt sätt att göra sig af med gamla obrukbara hästar. De föras ut i skogen, bindas wid ett träd och lämnas der att dö af swält. Det är swårt att tänka ut något mer nedrigt grymt, än ett sådant handlingsfätt mot ett lefwande, kännande wäsen, och dertill ett, som egnat hela sitt lif åt menniskans tjenst. Dess ohörda klagan och suck drager ned den Rättfärdiges dom öfwer hela vårt slägte.

Då eld utbryter i stall eller ladugård, men möjlighet till räddning af creaturen ännu finnes, är det alltid den största swårigheten att få de skrämde djuren ut i det fria. De drifwas från sina sinnen af fruktan för lågorna och röken, och om de äfwen lösgöras, kan man med möda få dem utjagade ur det brinnande huset. Med hästar har man funnit det enkla medel wärksamt, att, i det samma man lösgör dem, lägga seldonen på. Af gammal wana går djuret då lydigt till utgången.

Flera än en utgång bör alltid finnas uti ett stall och nära tillgång till watten. En liten eldswåda, uppkommen af en omkullstjelt lyfta, eller annan wårdslöshet, kan med en så watten nära till hands släckas, innan den spridt sig och bragt

död och fördärf öfwer hela byggnaden. Alldeles förbjudet borde det wara för en hwar att röka i stall eller ladugård.

På en engelsk herregård finnes följande plakat, tryckt med stora bokstäfwer, upphängdt i stallet:

Uppför badde — slå mig icke!

Utför badde — jägta mig icke!

På jemn wäg — skona mig icke!

Uti stallet — glöm mig icke!

Hö och hafre — neka mig icke!

Rent watten — wägra mig icke!

Med swamp och borste — försumma mig icke!

Mjuk och torr bädd — beröfwa mig icke!

Swag eller warm — lemna mig icke!

Sjuk eller kall — förgät mig icke!

Med tyglar och betsel — ryck mig icke!

Är du ond — slå mig icke!

2. I Ladugården.

I alla tider ha' nötkreaturen varit menniskans nyttigaste tjenare. De gifwa oss vår bästa föda, mjölk smör, kött. Den rike, såwäl som den fattige, will ej umbära ladugårdens smakliga och närande alster på sitt bord. Men huru löna wi dessa våra hederliga fyrbenta wänner? Wi hafwa wid deras namn fäst betydelsen af allt lågt, dumt och föraktligt bland djuren, och, ehuru wi icke sky att dagligen begagna dem för vårt hushåll, underlåta wi ofta att göra deras lif drägligt och deras död lätt.

Swad kunna wi då göra för att lätta deras fångenskap i vår tjenst?

Redan från födelsen börjar deras lidande. De små kalfwarna tagas från sina mödrar för att uppödas wid stäfwan.

Detta är hårdt, men kan ofta icke undvikas. Hvad som bestämdt kan undvikas, är det wårdslösa, oförnuftiga sätt på hwilket kalfvarna sedan uppfödas och hwilket gör att dödligheten bland dem är så stor. De späda kalfvarna böra alltid få råmjölken och matas flera gånger om dagen med små portioner deraf. Den af naturen för nötkreaturens bestämda digifningstiden är omkr. 4 månader. I England, der kreatursfötseln står så högt och derifrån de bästa rasdjur utsändas öfver hela werlden, utsträcker denna tid mycket längre, ända till ett år. Om man jemför de engelska ungnöten med våra hemfödda, behöfwer man icke stanna i twifkan om hwilket uppfödningssätt är för djuren det mest wälgörande.

Under hela sin uppväxt måste kalfwen ha tillfälle till rörelse i sin kätta och dagligen släppas ut för att få frisk luft. Gödkalfvar utgöra icke något undantag. Man bedrager sig, om man tror att de lägga mer på hullet, när de stå trångt instängda och ej få röra sig. Den friska luften och rörelsen gifwa dem matlust, och detta är wäl hwad man åsyftar. Det fins ingenting, som hos ungnöten så wäl underhåller helsan, som denna dagliga luftning ute. Med helsan följer en kraft och en trefnad, som wisar sig genom djurens glänsande och wackra hår, deras muntra rörelse och den starka foderlusten, som låter allt stryka med. Under utsläppningen har man dessutom godt tillfälle att göra rent i kättor och spiltor.

En renlighet i ladugården är af den allra största betydelse, både för djurens trefnad och menniskans hälsa. Innet födoämne är så lätt mottagligt för alla luktämnen i luften, som mjölken. I en trång och illa wädrad ladugård, der spillningen ofullkomligt bortskaffas eller förskämdt foder bjudes kreaturen, kan man wara säker om att mjölken tager en obehaglig luft och smak. Detta utan att tala om den direkta

ofnyggheit i mjölken, som uppstår af att damm och smuts yra omkring i fähuset.

Ute på betet om sommaren plågas kreaturen afflugor och mygg, ofta till den grad, att de magra och fina. Ett sätt att afhjelpa detta onda, hwilket wi sett användt i Tyssland för stora boskapsjordar, är att förse hwarje kreatur med ett täcke af säckwäf, ordentligt fastbundet under buken. Will man därtill dränka täcket i någon wätska, hvars luft flygfän affly, t. ex. tjärwatten eller karbolwatten, så kan man wara ganska säker om att djuren äro fredade.

En rättänkande djuregare bör samwetsgrant lämpa antalet af sina kreatur efter fodertillgången och derför minska dem under dåliga foderår. Swältfödda kreatur äro en styggelse och göra sina egare skam, men ingen nytta. Detta bör också ihågkommas med fåren, hwilka man hos oss anser kunna lefwa så godt som af intet. På landet har man ofta om wären den bedröfliga synen af uthungrade kor och får, som knappaft kunna hålla sig på benen, hårlösa, eländiga warelser, hwilkas tillstånd bittert anklagar de hjertlösa och oförståndiga egarne.

Fåren hållas ofta i en alldeles mörk fätta hela den långa wintern, och när de då släppas ut om wären, äro de blinda och ragla omkring, så att det är en både ömkelig och löjlig syn. Detta är ett stort och syndigt missbruk af dessa fromma och nyttiga djur. Många anse det icke lönande att hålla får. Derom wilja wi icke orda. Men will man en gång hålla får, är man och skylldig att se till hwad de behöfwa: en torr, ljus och rymlig boning samt tillräckligt foder. Detta kan bestå af ömsom fint hö och torra löf. Löf ensamt är swältfoder och wällar, utom att fåren magra till skinn och ben, att ulden faller af. Ty ju sämre fåret utfodras, desto finare och

fwagare blir ullhåret, der det framväger, och faller slutligen af i hela knippor, tills fåret står naket, så när som på den korta sträfwa ullen på hufvud och ben. Till sommarbete för får passa bäst torra backslutningar med kort, fint gräs. Det är förwånande att se huru de kunna hålla sig wid hull på steninga betesplatser, der man tycker att de ingenting skola finna. Men hwad fåren deremot icke stå ut med, är kärr och sumpmark; de angripas der af sjukdomar, som kunna ödelägga hela hjorden.

Låtom oss också egna en vänlig tanke åt de så oförskyldt föraktade inbyggarene i swinstian. Desså de hafwa sina fordringar på wälwilja och omtanke, om de skola kunna uppfylla hwad man begär af dem — wälmåga. Swinen äro alls icke osnyggare til sin natur, än andra djur; det är endast deras föda, bestående af alla slags matrester och slakt, som medför osnyggheten i deras bostad. Består man swinet en torr bädd af strö, litet högre belägen än golfwet, skall man se att djuret är ganska angeläget att icke smutsa denna sin bädd. Sommartid böra swinen ha en afstängd gård utanför swinhuset, och synnerligt godt är det, om de der kunna ha tillgång till rent watten, antingen från en dam, eller en bäck, rinnande genom swingården. Kan detta icke åstadkommas, är det af nöden att emellanåt twätta och strapa swinen rena.

Man bör aldrig gifwa swinen mera mat, än hwad de på en gång kunna förtära, ty ruttna och förfämda födoämnen kunna wälla dem sjukdomar.*) Detta låter wisst öfweraskande för mången, som trott, att just skämb mat och allt slags osnygghet är swinets trefnad. Men detta är ett stort misstag.

Likafå bör man icke brådskörtadt göda swinet en kort tid

*) Se äfwen till att swinen ha' ständig tillgång på friskt watten, ty deras strif är oftast en följd af törst.

före slakten. Det händer lätt, att de dö af oförmåga att smälta en massa hårda födoämnen, potatis och dyligt. De böra under hela sin korta lifstid, wanligen endast aderton månader, erhålla jemn, riklig utfodring i en snygg bostad. Då frodas de och betala efter sin död rikligen det besvär man nedlagt på dem.

Det wåld mot naturen, hwilket en stor mängd af våra husdjur underkastas, i det de göras ofruktsamma, utöfwas ofta på ett grymt och ofkiäligt sätt. Wi önska fästa hwarje husbondes och matmoders uppmärksamhet wid detta. De kringwandrande s. k. „wallackare“ eller snöpare, hwilka på landsbygden erbjuda sig, böra helst undwiskas, eller egnas den strängaste tillsyn. Ty huru ofta inträffar det icke, att ett ungt och kraftigt djur efter en dylig operation aldrig repar sig, utan sjukas och tynar bort, tills man är twungen nedgöra det, swagt och utpinadt! Wi hafwa ingen rättighet, att för vår timliga och sjelfwiska fördels skull underkasta djuren lidanden, som wi kunna bespara dem. Har man icke tillgång till djurläkare eller annan fullt pålitlig person, må man hellre skona djuret. Detta gäller isynnerhet om hingstar, hwilkas hela framtida wärde här står på spel.

Man läser ibland i tidningarna berättelser om upprörande grymhet mot andras kreatur, föröfwad af hat och hämdlust. Kor finnas nerstuckna, badande i sitt blod uti fähuset; hästar öfwerfallas på betet eller i stallet, huggas med nya i benen, eller sargas med knif. Swad skall man kalla de känsflor, som drifwa menniskor att på ofkyldiga waresler släcka sitt hat mot en owän? Det är fegt, det är nidingsdåd. Illgerningsmannen wågar icke anfälla sin owän sjelf och wisar mot hans ofkyldiga djur en rå grymhet, som man knappt will tilltro en kristen menniska. En sådan illgerning straffas

och rättwist af lagen med strängaste straff. Men för hwar och en af oss är det en skyldighet att alltmer söka utbreda kristendomens lära om rättvisa och barmhertighet så mot djur som människor, denna lära, som ensam förmår upplysa och böja det råa, förhärdade människohjertat.

Så lär din son i unga år,
 Att djuret och kan lida,
 Att han är feg blott när han slår
 Den som ej sjelf kan strida,
 Att största mannamod han har,
 När till den swages hjälp han drar.

Och planta i din dotters bröst,
 Hur' hwarje ädel qvinna
 Kan lindra smärta, skänka tröst,
 Swar helst hon nöd må finna:
 Att qvinnans ord och qvinnans tår
 Kan hindra slag och läka sår.

Lär dina tjenare också,
 Att djuren mildt bemöta!
 Lär med exempel dem förstå,
 Hur' man ett djur skall sköta:
 Att hugg och slag är sådant sätt,
 Som aldrig kan benämnas rätt.

— r — a. (ur Djurvännen).

3. Hundar och katter.

Swarje djur har sina egenheter, såväl som hwarje människa, fastän icke så tydligt skönjbara. Många människor inse icke detta; för dem är en hund en hund, en katt en katt och en häst en häst, utan åtskillnad, lifasom wore den ena hunden, katten eller hästen precis lif den andra.

Husdjuren, hvilka lefwa tillsammans med menniskor, utveckla dock helt andra anlag, än dem de skulle wisa i sitt wilda tillstånd. I de länder, der menniskorna icke upptagit hunden som husdjur, sluta sig hundarne tillsammans i flockar och blifwa grymma som wargar. Detta ser man mångenstädes i Österlandet, der folkets religion stämplar hunden som oren. Men der hunden wäxer upp bland menniskor, fäster han sig så troget wid dessa, att han afstår från sina likars sällskap för att följa menniskan.

Bland hundarne finnas wisja bestämde raser eller släkter, och de, hvilka oblandadt tillhöra en sådan, kallas fullblodshundar. Swarje ras har sina egenheter, hvilka kunna utbildas till menniskans nytta, om man tager wara på dem. Rapphöns-hunden är mild och otroligt lärattig. Blodhunden är en wäldig kämpa och sin herre obrottsligt trogen. Gårdwaren och Ballhunden är modig, waksam och omtänksam, som den bästa polis. Sakt-hunden med sin fina instinkt, hjälper jägaren att uppspara willebrådet; han är liflig och snabb; det är icke rådligt att låta honom jaga på egen hand. Rått-hunden fångar råttor bättre än någon katt; han biter i ett tag nacken af dem. S:t Bernhards hundarne i Schweiz hafwa till embete att uppsöka och rädda resande, som under snöwäder gått wilse i Alperna. Från ön Manilla härstammar en hundart, som dresseras att fasttaga tjuftar och wakta warorna på fartyg der besättningen är opålitlig.

Hundsläktet varierar mer än andra i otaliga rastyper med olika egenheter och lynnen. Alla äro likwäl mottagliga för uppfosttran och utbildas sig på ett förwånande sätt efter de menniskor, bland hvilka de uppwäxa. I en gård, där hunden blir snäkt och sparkad, illa född och aldrig smekt, kan man wara säker på att han är wresig och argfint. Och huru flegga

och misstroigna äro icke de stackars herrelösa hundar, som drifwa omkring på gator och vägar! De äro tjuvaktiga och lömska, de hafwa ingen känsla af skyldighet mot menniskor, hvilka aldrig wisat dem annat än förakt. Men i det hem, rift eller fattigt, där hunden äktas som en god tjenare och som barnens vän, der han icke allenast har tillräcklig mat och en lugn bädd, som är hans egen, utan också wänliga ord, lek och munterhet omkring sig — der skall man se huru tillgifwen, trogen och godfint han kan wara, till nytta och trefnad för hela sin omgifning.

Det är ett mycket wanligt fel, att menniskor upptaga hundar och kattor i sina hus utan en tanke på sina förpliktelser också mot dem. Vi hörde engång en gosse säga: „Swad nu? Är hunden hungrig igen? Jag gaf honom i går ett stort ben!“ — Men huru skulle det kännas för samme gosse, om hans far wid middagsbordet skulle säga: „Swad har gossen här att göra? Han fick ju frukost!“ — Skulle gossen ej tycka att detta wore ett hårdt tal? Ingen bör glömma, att hunden smälter maten lika fort som hans herre och blir derefter lika hungrig som han. Den som icke känner håg och fallenhet för all den omtanke som ett djur behöfwer för sin uppfosttran och sitt wälbefinnande, gör bättre i att icke upptaga detta djur.

Will man att hunden skall wakta gården och sofwa ute om nätterna, bör man dertill wälja en stor och stark hund med surfwig pels. Men också en sådan behöfwer en warm vrå, der han kan söka skydd emot köld och storm i vår kulna winter. En hundkoja är ingen kostsam byggnad. Om hunden icke är af mycket ondsint natur, bör han ej fastkedjas wid sin koja; han blir deraf allt mera ilfsen. Den bästa wakten gör „Karo“ eller „Pompe“ om han får wandra gården rundt hela natten och krypa i sin koja först när folket står upp om morgonen.

Ballhundar användas i de flesta länder allmännare än hos oss. Den waksamhet och det beskydd de egna den åt dem anförtrödda hjorden, kan icke af en människa ersättas. Wid annalkande owäder samla de hastigt sin hjord till ett säkert ställe. Mot råfwar och wargar har man sett dem bestå mången segerrik kamp. På en prestgård i Småland i Sverige, hade man en prächtig gammal wallhund, som kallades „Herden.“ Under sju månader af året följde Herden troget fåren till betet hwarje morgon i gryningen och hem till kwällen. Aldrig hände, att han lät någon af de fina komma på willospår. Men en afton i slutet af september kommo fåren till prestgården utan Herden. Der blef sorg och oro. Intet af fåren saknades, men hwad kunde ha' händt deras trogne waktare? Tidigt följande morgon skickades två tjensteflickor ut i skogen att söka hunden. Efter mycket letande fingo de syn på honom, der han låg helt stilla i mossan. — „Han är död!“ — ropade den ena. Men wid ljudet af deras röster begynte Herden, som icke war död, att gladt wista på swansen, dock utan att springa upp emot dem. Då flickorna kommo närmare sågo de, att hunden hade ett litet nyssfödt lam inwid sig, hwilket i hans warma pels hade haft ett förträffligt nattläger. Den ena flickan tog nu lammet på armen, och båda skyndade glada till gården, åtföljda af Herden under höga språng, skällande af glädje. Wid hemkomsten samlades snart hela gårdens befolkning omkring den lycklige räddaren och hans lilla skyddsling. Presten klappade med tårar i ögonen, sin trogna hund och påminte de närwarande om huru mycket wi människor hafwa att lära af ett sådant plikttroget och sjelfsuppoffrande djur.

Man wet att de blinde ofta ledsagas af en hund, och många berättelser finnas om dessa kloka, intill döden trogna wänner. Wid mången graf är en stackars hund den, som

förjer mest och glömmet sifft, ty det fins menniskor, hvilka aldrig egt en trognare vän i lifwet, än sin hund.

Uti staden Edinburg i Skottland dog år 1858 en fattig obemärkt man; han följdes till grafwen endast af en liten hund. Men i 14 långa år waktade denne vän natt och dag hans bortglömda graf. Deltagande menniskor gåfwo hunden föda, men någon ny herre erkände han aldrig. 1872 dog denne trogne wäktare på sin post och fick sin graf i ett hörn af samma kyrkogård, der hans herre hwilade.

En så stark tillgifwenhet och trohet hos ett djur är wärd wår aktning. Den tyfke naturforskaren Brehm yttrar i sitt arbete, „Däggdjurens lif“ följande ord om hunden: Intet djur är, så som han, förtjent att framställas som mönster för menniskan. Osviklig trohet och tillgifwenhet, waksamhet, mildhet, tjenstwillighet och wänlighet äro grunddragen i hundens skaplynne, men ingen hund förenar hos sig alla dessa egenfkapet i lika hög grad. Hos den ena framträder företrädeswis ett drag, hos den andra ett annat, och uppfosttran gör härwid mer än man i allmänhet tror. Endast goda menniskor kunna uppfosttra goda hundar.

Äfwen hos de ofta så ringaktade och förföljda kattorna har man sett, att en förståndig och wänlig uppfosttran kunnat utweckla många goda egenfkapet. Det medfödda listiga och trolösa i kattens natur kan besegras af godhet och rättwis behandling. Man ser icke spår af kattens falskhet gentemot en god matmoder, men wäl har man haft bewis på att en katt kan förja sig till döds efter ett bortflyttadt husbondefolk.

Nästan hwarje gård i Finland underhåller en eller flere kattor. De göra god nytta som mössfångare och begära ringa föda. Men dessa missor äro roflystna till sin natur, och om de icke hållas wäl med mat hemma och instängas i bodar och

magasin, där mösken husera, så jaga de med eget lof småfogel. Detta rå de icke för, det är deras natur; men gårdsfolket och barnen må se till, att de kära och nyttiga småfoglarna icke ofredas. Kisse skall hållas under sträng uppsigt. På ett stort landtgodts i södra Finland har godsherrn gjort den öfwerens-kommelse med sina underhafwande, att om de wilja hålla kattor, de må klippa örnsnibbarna af dem som små: då hållas de wid gården och drista sig icke ut i gräset eller upp i träden på fogeljagt. Detta är praktiskt, men grymt, lifasom alla skymplingar af djuren. Hellre tillråda wi, att inskränka antalet af kattor i hwar gård till en, som blir wäl omhuldad och så mycket som möjligt hållen inom hus.

Dem, som icke äro kattwänner, tillråda wi, hellre än hålla en stackars illa sedd, jagad, skymfad katt, som man tål endast för mösakens skull, att förskaffa sig en rått Hund, en af dessa små snabba, modiga jägare, som hålla allt hwad mös och råttor heter på afstånd från gården, men aldrig jaga fogel.

Man gör både menniskor och djur en bättre tjenst med att i tid inskränka en för talrik katt eller hundfamilj, än att låta dem wäga upp i förwildadt, wanskött tillstånd och sedan stryka kring bygden utswultna och hatade af alla. En påse af glest tyg med en sten uti och 1 fots watten är för hundwalpar och kattungar allt som behöfs.

Är man twungen att göra sig af med en wuxen hund, så kan detta ske på ett för hunden fullkomligt plågfrött sätt, om man genom en läkare erhåller bedöfningsmedlet Kloroform och låter hunden inandas detta. Djuret somnar ögonblickligen och blir känslolöst, hwarpå man, för att wara fullt säker om döden, kan hänga det i en snara. Wid hängning utan föregående bedöfnung, pinas djuret länge. Lifaså wid skjutning om icke träffsäker skytt anlitas. Skottet bör ingå strax nedom

örat och riktas något framåt. Att skjuta kattor är grymt, emedan de äro mycket seglsiwade. Endast mot de förwiltade, dem man icke kan fasttaga, är man berättigad att begagna detta wapen, emedan de äro swåra skadedjur för allt yngel i skog och mark.

Skolgoszar och ungdom idka ofta en oförsonlig, hårdhertad jakt mot kattor, blott därför att de icke kunna tåla dem. Wi wille lägga dem alla på sinnet de ord en liten flicka swarade, då hon en dag war mittne till huru en gosse pinade en katt. — „Låt katten wara!“ — bad hon först. — „Inte är det din katt!“ — swarade pojken wrefigt. — „Nej, men det är Guds katt!“ — sade den lilla flickan modigt. Och hennes ord träffade något ställe i gossens hjerta, der de slogo rot. — Guds katt? Guds skapelse? Gud har gifwit den lif, — tänkte gossen.

Må wi aldrig glömma att djuren äro oss ett anförtrodt gods, för hwilket wi skola ansvara, lifasom för allt annat, som Gud skänkt oss att bruka och begagna med kärlek. Ingen är skyldig att i sitt hem upptaga djur, om han icke känner wänskap för dem. Långt bättre är då, att han icke underhåller ett sådant beklagansvärdt lif. Men alla äro skyldiga att mildra lefwande waresers lidande, hwar och huru det möter hans blick. Och de, som i sitt hägn tagit ett djur, äro skyldige att gifwa det den omwårdnad det för sitt wälbefinnande fordrar.

IV.

Om gödning, transport och slakt af djur.

Wälwilja mot djuren under den tid de lefwande tjena oss och mildhet wid deras nedslaktande äro icke allenast war

plikt; det medför också en afgjord fördel för djurens ägare. Ett djur, som väl vårdas, gagnar sin ägare dubbelt mer, än ett som wanvårdas. En slakt, vid hvilken djuret plågas längre tid, än oundgängligen är nödvändigt, värfar en minskning i köttets näringsvärde och hållbarhet. Här gäller såsom i så många andra fall:

Det lönar sig bäst att handla rätt.

När djur skola uppfödvas till slakt, må man afhålla sig från hvarje så kallad tvångsgödning. Fodret bör icke gifvas i större mängd, än man finner att djuret willigt mottager. Det bör hafva tillgång till friskt watten, ren luft och daglig rörelse, ty detta förutan är det omöjligt att bibehålla djurets wälbefinnande. Det bör under gödnings tiden behandlas så, att det wid slakttiden är i fullkomligt friskt tillstånd.

Ty genom förtärandet af kött efter djur, hvilka wid nedslaktandet icke varit friska, kan menniskan ådraga sig svåra sjukdomar. Hos djuren kan sjukdom uppstå af olika orsaker, men grunden är oftast att söka i wanvård och felaktig utfodring. Tvångsgödning är ett ondt, som i vår kreaturskötsel sällan förekommer; men i stället är det en i vår landsbygd alltför spridd ofsed, att till högsta grad wanvårda och misshandla de djur, som äro dömda till slaktning. Det usla kött, magert, blåaktigt, illa fargat, som man får se torgfördt i städerna, bewisar att vår allmoge ännu är alldeles ofunnig om hvad här lärer till dess egen fördel, ty sådant kött betingar icke halfwa priset af hvad man kan erhålla för ett wälfödt och skickligt slaktadt djur. Det lyckas ej ens alltid att finna en köpare, tillräckligt ofunnig eller samwetslös att wilja använda sådant kött.

Wid transport af lefwande slaktdjur bedrifwes ofta ett ohyggligt djurplågeri. De stora djuren framdrifwas af upp-

föparne med sparkar och slag och unnas hvarken foder eller watten under wägen. På ångfartyg eller järnvägsagnar hoppackas de så trångt, att de icke utan att trampa och skada hwarandra kunna röra sig, och lämnas ofta under en lång resa utan foder och watten. Wid fjöttransport, då fartygets rullning vräker dem omkull öfwer hwarandra, förete de staccars djuren en eländig syn, nedtrampande och med hornen fargande hwarandra. Ehuru det borde ligga i hwarje djuregares eget intresse att tillse, det hans kreatur wid forsling från en ort till en annan åtföljas af fjötare, som behandla dem wäl och söka bereda dem de lättnader i resans swårigheter, som äro möjliga, ser man dock sällan att så är ordnad. Förhållandena wid kreaturstransport hos oss äro så sorgliga och — wi medgifwa det — swåra att afhjälpa, att wi icke kunna nog allwarligt uppmana enhwar, djuregare eller icke, att deråt egna sin uppmärksamhet. Så mycket borde åtminstone kunna åstadkommas, att en lag mot kreaturs fjöttransport å andra, än därtill affedda och inrättade fartyg, utwärlades. Och, enligt hwad wi hafwa oss bekant, har Wasa djurskyddsförening redan tagit ett steg mot detta mål.

Äfwen de mindre djuren äläggas wid forslandet swåra lidanden, hwilka med någon omsorg kunde besparas dem och därigenom äfwen bespara deras egare betydlig förlust. Kalfwar, får och swin läggas med hopbundna ben tätt sammanpackade på kärror, där de wanligen, med hufswudet hängande utanför, sönderskafwade af repen, skakas mildtals på steniga wägar. Man kan lätt tänka sig huru deras wärde måste sjunka i köparens ögon då han wid framkomsten synar dem uti detta tillstånd.

Och huru behandlas fjäderfä? Leswande höns och kycklingar bäras ofta långa wägar i fötterna eller wingarna,

hwilka därwid wridas ur led under djurens fåfånga bemödan-
den att lösrycka sig. Eller instoppas de i trånga korgar eller
lådor, där de sakna både luft och ljus och äro fullkomligt ur-
ständssatta att röra sig. En regel wid dylik transport bör
wara, att korgarna äro så rymliga, att djuren beqwämt kunna
röra sig, och öfwertäckta med ett nät, som lämnar luft och
ljus tillträde. Wid framkomsten böra hönsen genast utsläppas
och förses med föda och watten.

Lefwande fisk transporteras och förwaras långa tider i
sump. Detta är en sed, som icke torde kunna affkassas, in-
nan man kommit till insigt om att fisk, som strax efter fång-
sten döddats och därpå omsorgsfullt inlagts för transporten,
gifwer ett ojämförligt mycket smälligare och sundare födoämne,
än den magra, sjuka, utpinade fisken, som tages halfdöd ur
sumpen. Strax efter fångsten slaktad fisk kan äfwen om som-
marn föras långa vägar, utan att taga skada, om den ned-
lägges i tunna lager mellan is, eller i en af kallt watten om-
gifwen låda. Wid wintertransport bör fisken likaledes wara
nedlagd i is eller snö för att icke påwärfas af möjligen in-
träffande blidwäder. Det är alltid rådligt att urtaga inelf-
worna på fisk som skall förwaras, och endast qwarlemna i bu-
ken rom, mjölke och lefwer.

Krästor böra transporteras i käril, fyllda med sött watten,
som ombytes, eller i låga widekorgar med ett lager halm på
botten och ofwanpå kräftorna, hwilka korgar ofta öfweröfwas
med watten. I sumpar eller dammar kunna krästor trifwas
wäl och blifwa feta, om man rikligen försjer dem med matre-
ster från köket, men icke några skända födoämnen, hwaraf de
lätt dö. Då krästor kokas, är det enda man kan göra för
att påskynda deras qwalfulla död, att nedlägga dem hastigt i
en så stor mängd kokande watten, att detta strax täcker dem

alla och därpå täcka grytan med ett lock, hvarunder kräftorna hastigt kwäfwas af hettan och brist på luft.

Wid slaget böra särskildt två omständigheter tagas i beaktande: främst, att djurets död blir så snabb och så plågfri som möjligt; vidare, att ett godt och hållbart kött må erhållas. Det förra winnes genom att man med ett bedöfwande slag gör djuret känslöst; det senare genom aftappning af blodet så fullständigt som möjligt. Erfarenheten har wisat att kött af djur, hvars blod långsamt aftappats under det att djuret ännu eger medwetande, bibehåller sig friskt kortare tid och är mindre wälsmakande, än det kött, som erhålles af djur, hwilka gjorts känslösa före blodaftappningen. För att en fullständig bedöfning skall åstadkommas, måste slaget träffa hjernan och intränga i den samma. Derwid må man icke försomma att binda för djurets ögon, så, att det icke ser och söker undwika slaget; detta djurets naturliga sjelfförwar har wållat mången menniska olycka och förlängt det stackars slagtoffrets dödskamp. Med en nyhammares framstående spetsiga blad riktas ett kraftigt slag i djurets panna just på den punkt, der två linier, som man tänker sig dragna från de inre ögonvinklatna till nedra kanten af motsatta öronöppningen.

I utlandet och i vårt grannland Swerge har en så kallad slagtmask kommit allmänt i bruk och wisat sig mycket praktiskt och ändamålsenlig. Slagtmasken är en maskin af läder, som spännes med remmar kring djurets hufwid och täcker dess ögon. Midt för den punkt, der det döfwande slaget bör träffa, finnes i lädret fastnitad en jernstiftwa, hwilken i sin midt har ett rundt rör, hwari en jernsprint införes, då djuret åkläds slagtmasken. Medels ett kraftigt slag af en träklubba intränger denna sprint i hjernan och åstadkommer en ögonblicklig, fullständig bedöfning. Denna slagtmask är ett förträffligt redskap,

som icke borde saknas hos någon slagtare eller wid någon landtgård. Med desz användande blir hela förrättningen ytterst enkel, och slagten förlorar en stor del af den wäldsamhet, som gör denna handling för mången så motbjudande. Helsingfors djurskydds-förening åtager sig att på rekvisition mot insända 18 Fmk anskaffa dylik slagtmast jämte nödig beskrifning åt den det önskar. Skall några personer på samma ort förena sig om en dylik beställning och sedan turwis wid behof använda slagtmasten, blifwer kostnaden för hwar och en icke stor, då detta starka och wälgjorda redskap kan brukas i årtal.

Wid slagtt föröfwas ofta ett oförlätlig och skamligt djurplågeri. Utan en tanke på att djuret har lika mycken känsla för lidande som menniskan öfvermannas det af starka skoningslösa händer och underkastas wid fullt medwetande långwariga ohyggliga qwal. En skicklig slagtare kan med ett enda slag och ett derpå följande snitt med en knif, som bör wara både lång och bred, framför allt hwarfs, göra döden hastig. Men i vår landsbygd är det ofta åt gamla qvinnor detta wärf anförtros, och desza hafwa af wanan blifwit så förhärdade, att deras samwete icke röres det minsta af det långsamma sätt, hwarpå de pina slagtdjuret till döds. Men detta är synd, om ock ej med affigt föröfwad. Och Gud skall en dag ställa oss alla till räkenskap för det lidande wi wållat eller icke lindrat bland de warelser, åt hwilka han gifwit lif och känsla. Också de små djuren, kalfwar och lam, hwilka icke förswara sig utan lätt öfvermannas, bör man af barmhertighet förunna ett bedöfwande slag, innan de stäckas. Ett gängse talesätt, att swin och gödkalfwar skulle gifwa hwitare kött, om de icke slås före blodastappningen, äger icke någon grund. Twärtom är det bewisadt, att ju mindre djuret lider under slagten, desto friskare blir köttet.

Följande anvisningar för slagt af alla hos oss förekommande djur, äro meddelade af swenska qminnosöreningen till djurens skydd och framställda af professorn wid Kgl. Veterinär-institutet i Stockholm, G. W. Sjöstedt.

Vi bedja och uppmana allwarligt hwarje husbonde och matmoder, att taga desfa anvisningar i beaktande, ty om de följas, undanröbjes mycket af det grymma djurplågeri, som hit tills föröfwats wid slagt. Ofta sker detta endast af okunnighet om huru man rätteligen bör gå till wäga, men ofta nog af gammal wana och brist på estertanke, hwilket hos en tänkande kristen menniska icke kan ursäktas.

Slagtanwisingar.

Såsom alltid gällande regel bör till först framhållas, att intet djur bör slagtas i ett annat djurs åsyn.

1. **Rötkreatur:** Sedan slagtdjurets ögon blifwit förbundna och djuret, på sätt ofwan föreskrifwits blifwit fullständigt döfwat (helst med begagnande af slagtmass), införes en bred, hwass knif i bringan så, att dermed de större blodfärlen affäras, och först sedan blodet afrunnit, afdrages huden och uttagas inelworna.

2. **Hästar:** Efter ögonförbindning och bedöfning i likhet med föregående, införes en skarp knif midt i bringan, mellan första resbensparet, hwarefter de upp mot halskotorna belägna större blodfärlen samt hjertat genomfäras. Derefter låter man blodet afrinna. Knifwens blad bör wara 1 tum bredt och 1 fot långt.

3. Renar döfwas efter ögonförbindningen på samma sätt som hästar medels ett slag i pannan eller oet, då man vill spara pannhuden, genom ett kraftigt slag bakom hornkammen, i nacken midt emellan öronen. Den hwasfa spetsen på hammaren, hwarmed slaget gifwes, bör från skafvet räknadt, wara minst två tum lång. Slagten fortgår sedan på samma sätt, som för hästar nys angifwits.

4. Får och getter döfwas efter ögonförbindningen genom ett kraftigt slag midt i pannan, såsom för nötkreatur angifwits. Slagningen märkställes derefter medels ett djupt snitt med hwasf knif genom undre sidan af halsen, så att pulsådrorna afföras.

5. Kalfwar döfwas efter ögonförbindningen med ett hammarslag i nacken, strax bakom hornkammen; slagtas sedan med ett djupt snitt genom undre sidan af halsen, så att pulsådrorna afföras, eller oet införes i bringan, mellan det första rebbensparet, en lång knif, så att hjertat träffas. En mycket allmän osed, att utan föregående bedöfning uppsprätta huden under halsen, träda ett snöre under luftstrupen eller underbinda matsstrupen, innan pulsådrorna afföras, är ett grymt djurplågeri.

6. Swin och grisar döfwas efter ögonförbindningen med ett slag på hjernskålen, riktadt midt i pannan. Stickningen sker derpå med en lång, hwasf knif midt i bringan mellan första rebbensparet, så att hjertat genomborras, hwarpå döden följer ögonblickligt.

7. Kaniner döfwas på det sätt, att man med vänstra handen lyfter djuret i öronen och med den högra gifwer det ett kraftigt slag af en käpp på bakre sidan af halsen, strax nedom hufvudet. Derefter kan man, om blodastappning öns-

skas, afflära alla de på halsens undra sida liggande delarna ända till halskotorna.

8. Fjäderfä: Med en skarp handryxa afhugges hufvudet mot en huggkubbe, och fogeln fasthålls tills ryckningarna i kroppen upphört. För att få blodet att afrinna så fullständigt som möjligt, hvilket är önskligt, då köttet skall förvaras en längre tid, bör man efter halshuggningen afwen afflära de mjuka delarna på halsens främre sida, hvarigenom blodet får friare aflopp.

9. Fisk borde slagtas genast efter upptagandet ur watten. Wistandet utom detta element plågar fisken och beröfwar dess kött fetma och wälsmaklighet. Slagtas genom hufvudets affärande, eller de större blodkärlens genomstärning på undre sidan af hufvudet, bakom och öfwer gälarna.

Allens hufvud bör alltid helt och hållet affäras.

VI.

Mina Jagtminnen från pojfåren.

Wårterminen slutades förr i skolorna den 15 Juni. Denna dag war derför näst julastonen, den gladaste dag på året. Aldrig glömmet jag den, alla år på samma dag återkommande fyra mil långa resan från staden till vårt sommarhem på landet. I alla backar sprang jag ur och tjuflades af fogelsången från den doftande skogen. Hela wägen war mig från de många föregående resorna wäl bekant. De lummiga lösträden, de mörka barrskogarna, de grönskande återfältten, de blommande ängarna och de blå watten speglarna, allt detta framkallade hos mig en stämning af fröjd och lycka, som fick fortfara i tre långa månader.

Då vi närmade oss hemmet, hoppade jag ur och sprang en genväg genom trädgården. Der mötte jag min vän „Ball-Wille“, som de föregående somrarna gått i wall med kreaturen, men nu blifwit upphöjd till hjelp åt trädgårdsmästaren.

Bland de första nyheter Wille berättade mig var den, att „Smedens Kalle“ skaffat sig bössa och i fyrsprång bar det genast af till smedjan.

Kalle var nog willig att låna oss bössan, men krut och hagel gaf han ej, med mindre än att vi skulle betala honom dertför.

Några knallhattar tillät han oss dock att afbränna, men sedan äfwen detta nöje upphört, återwände vi missmodige hem.

Under vägen utfunderade jag, att jag möjligen af min mor kunde få de nödiga medlen till inköp af ammunition, emot löfte att från flogen hemta foglar för hushållet, hwilket vi ansågo vara en smal sak, emedan Wille sade sig wäl weta war flogsfogeln höll till.

Efter någon tvekan gaf mig min mor en silfwerflant, med många warningar att vi skulle wara försigtiga och förbud att lossa skott i trädgården eller den inhägnade hemplatsen.

Med jublande fröjd bar det af tillbaka till Kalle, som nu war medgörlig. Han hängde själf den med ett gräffwingskinn öfwerklädda jagtwäskan öfwer min axel, underwisade oss i konsten att ladda och önsfåde oss god jagtlycka.

Då vi hunno flogen, som widtog strax inwid trädgården, stannade vi och tittade oss om efter något willebråd att döda. Lyckan wille, att några trastar, hwilka föreföllo mig stora som hjerpar, flögo emot oss och förde ett döfwande oljud, likt en mängd harsframlor.

Wille förklarade, att deras beteende härledde sig af fruktan för deras bon.

Det föll mig ej in att försöka skjuta någon af dem i flykten, ty jag hade då ännu aldrig lofsat skott på något djur och endast några få gånger skjutit till måls. — Slutligen satte sig två af dem bredvid hvarandra högst i kronan af en lummig björk, och jag sigtade länge med stöd emot en trädstam, slöt till ögonen och tryckte af.

Ett moln af krutrök spred sig bland trädens löfkronor. Med stark hjertklappning sprang jag fram till björkens fot, der de båda foglarna, som nu syntes mig ännu större, flagade bland fjolårets torra löf.

Den ena trasten fick jag fatt i, men Wille förföljde länge den andra, som war wingskjuten och slutligen lyckades undkomma.

Det hade varit ett lyckadt skott; — på samma gång som de båda makarne, hade deras bo med fyra små fjunklädda ungar fallit till marken. En af de små war träffad af ett hagel och död, de andra lågo i gräset och gapade under ett swagt pipande ur de breda ljus-gula näbbarna.

Sedan Wille återkommit från sin jagt efter den sårade trasten, plockade wi ungarna tillhopa i boet och buro med stolt het hem vårt första jagtbytte från skogen.

På trappan mötte oss min syster, som war ett år yngre än jag, och jag visade henne triumferande den allt ännu flagerande fogeln och de qwidande ungarna. Men i stället att deltaga i min fröjd öfwer vår jägarebragd, brast hon i gråt, tog ifrån mig fogelboet och kallade oss „elaka otäcka pojkar“.

Då min mor tillkommit, bannade hon oss strängt och förehöll oss det hjertlösa i att pina en hel fogelsfamilj. Hon förbjöd oss att framdeles skjuta annat än fullvuxna matnyttiga sfogsfoglar.

Då hon ålade oss att genast döda de stackars foglarna

för att befria dem från plågorna af en långsam i alla fall oundwilklig död, föll min syster åter i stor gråt och sprang ifrån oss nedåt trädgården.

En känsla af skam och ånger hade efterträdt vår jägarefröjd och sedan wi med ett qualfullt obehag åtnydt befallningen att förkorta de stackars djurens dödspina, beslöto wi att hädanefter icke nedlåta oss till att skjuta annat än „riktigt willebråd.“

Innan wi på aftenen åtskildes, öfwerenskommo wi att jag skulle af min mor utwerka för Wille ledighet från arbetet i trädgården följande dag och att wi skulle i soluppgången ro ut på „Djupström“ att meta.

Jag drömde hela natten om skog och sjö och jagt, men då jag skulle skjuta gick skottet aldrig af med riktig knall och fåglarna blefwo endast särade, men dogo ej, oaktadt jag ideligen vred om halsen på dem. Då jag i drömmen skulle springa fatt en liten hare, sådan jag förva sommaren en dag länge förföljde i Hellnäs skogen, wille ej benen bära mig, och jag kom ej ur stället. Först mot morgonen somnade jag tungt, så att Wille i dagningen hade all möda att få mig riktigt waken.

Vårt första göra blef att gräfwa mask i dygnstoden, och så bar det i wäg, först till smedens för att låna Kalles bössa och sedan i fullt språng genom skogen till båtstranden.

Medan Wille gjorde metdonen i ordning, lyssnade jag med hänryckning till den talrika fogelskaran som jublande hellsade den uppgående solen. Utan affigt att aflossa skottet sigtade jag på ett par trastar, som lifligt flaxade inwid hwarandra i den soliga toppen af en hängbjörk. „Skjut ej! — ropade Wille. — Kom ihåg vår öfwerenskommelse i går! Kanske de der två också ha ett bo med små ungar“, — tillade han.

„Det är icke dylika trastar, som dem wi dödade i går,

desa äro wackert röda under wingarna", anmärkte jag. — „I höst då jag kommer upp i femte klassen, får jag läsa om Finlands däggdjur och foglar.“

Wille förstod ej hwad det wille säga att läsa om djur och foglar; enligt hans förmenande kunde man endast i skolen lära känna dem. Jag afstod ifrån att öda tiden med att närmare belysa förhållandet.

Då allt war i ordning med fänksten och maskar och don, stöto wi ut båten. Sedan wi kfwats en stund om nöjet att ro och jag tagit företrädet, rodde jag det snabbaste jag måttade för att wisa det jag ej gaf Wille efter i kraft.

Wid Nybäck-wassén gjorde wi fast båten wid ett par i bottnen nedstuckna stänger, som tjenat till fäste för mörtmjerdar eller möjligen ryssjefänge, då gäddorna och abborrarna efter illsöfningen gå till stränderna för att leka.

Wille berättade, att sjön fordom gifwit stora massor fisk wid sådant fänge, men han kunde icke förklara hwarför fisket så försämrats i sjön på de senare tiderna. Fordom hade man äfwen slitigt dragit not i den lilla sjön, men numera lönade det sig icke.

Jag minnes ännu helt lifligt den wackra morgonen der ute på den blanka sjön, i hwilken strändernas lummiga trån och himlens solbelysta stnar affspeglade sig.

Under det jag sökte mig en lämplig mask, berättade jag skrattande, att syster alltid wände sig bort då jag trädde den slingrande masken på hennes krok, liksom hon enwist wägrade att meta med en lefwande liten fisk på kroken. En märkwärdig tur hade hon att få lika många stora abborrar med en död löja till bete, som jag med de lefwande. För resten war det ej mycket med hennes metande, hon satt lika gerna utan spö i handen och tittade sjungande omkring sig.

Fisken wille icke nappa. Det war kanske ännu för tidigt på dagen och för tidigt på året. Wi löste båten från sitt fäste och rodde till den wackra Ediswiken der sjön hade sitt utfall och genom en långsträckt ängsdal emellan skogsbewirna berg ledde watten till en wik af hafwet.

Bland wass och abborgräs woro många rissänken, begagnade wid mjerdfisket och dessa bidrogo att hela sommaren samla småfisk samt wackra sarfwar och rödsfenade braxenpankor. I Ediswiken kunde man nästan alltid få ihop en fångst, som räckte till en kraftig fisksoppa, men de stora abborrarna nappade ej der.

Äfwen den gången nappade småfiskar träget, men metet afbröts, då en högbent fogel under ett egendomligt starkt ljudande hwisjelläte slog ned på ängen nära stranden, hundra steg ifrån oss. — Jag grep med iswer bösfån och Wille fatte sig wid årarna.

„Det är en spof,“ — sade han, — „men jag wet ej om han duger äta.“

Sunan wi kommo inom skotthåll, sågo wi, att fågeln förföljdes och häftigt angreps af två kraxande kråkor.

Spofwen har nog sitt bo någonstädes bland widebuskarna på ängen, och kråkorna wilja äta upp ungarna, anmärkte Wille, hwars erfarenhet i sådana saker jag mycket beundrade.

„No på dugtigt, jag will skjuta kråkorna, de äro skadedjur, och dem får man ju alltid saklöst döda,“ — sade jag, med listlig åtrå att komma inom håll.

„Men nog ha' äfwen kråkorna denna tid ett bo med ungar,“ — anmärkte Wille. — „Din syster skulle wist gråta, om du berättade henne att du skjutit dem och lemnat deras ungar att hungra i boet.“

„Kan nog hända“, — swarade jag — „men de äro

kråkungar och blifwa skadedyr om de få komma till lifs. I hvarje fall måtte wi wara lifa berättigade att döda kråforna, äfwen om deras ungar omkomma, som dessa illgerningsfoglar äro att äta upp spofwens ungar.“

Med wingar, näbb och flor försvarade sig den wackra fogeln mot de angripande och flyttade sig litet emellan från en tufwa till en annan, synbart i affigt att aflägsna de båda wåldswerkarne från boet. Flera gånger flögo kråforna, än den ena, än båda, emot ett wifesnår, men alltid hastade spofwen till försvar för sina små.

Då wi kommo helt nära stranden, woro foglarna ett kort stenkast ifrån oss, och jag lade an, men då jag bar stor fruktan för stöten och smällen, bröjde det länge innan jag slutligen, med slutna ögon, tryckte af.

„Skjut icke den wackra spofwen!“ — ropade Wille upprepadt gånger.

Ett storartadt eko, till hwilket jag lyfsnade med en stolt fjelfkänsla, dånade från skogarna och bergen.

Sedan krutröken skingrat sig, sågo wi den ena kråkan flyga mot skogen, men den andra skuttade längs ängen på ett ben, med ena wingen släpande. — Spofwen syntes ej till.

Wi landade med brådska, och jag gaf mig att springa efter den skadskjutna kråkan, men Wille ropade mig till stället, der foglarna kämpade, då jag lossade skottet; — han hade funnit spofwen dödsfjuten.

Wi beskådade länge den stora fogeln. Han war nästan utan fjädrar på bröstet, enligt Willes tro, deraf att hon så ihärdigt legat i boet för att gifwa skydd och värme åt sina ungar.

Uppriktigt beklagade wi den olyckliga werkan af skottet. — Då wi sågo oss om efter den skadskjutna kråkan, war hon försvunnen.

Vi letade länge, innan vi funno spofwens bo, der två små, ännu nästan nakna ungar lågo tätt inwid hwarandra. Då jag upptog den ena i mina händer kände jag huru det warma blodet pulserade i den späda kroppen. — Jag erfor en qwalfull känsla, lif den med hwilken jag dagen förut, under min systers bittra gråt, aflifwat de hjälplösa trastungarne. Afwen nu förestod oss samma motbjudande förrättning.

Wille hittade slutligen på att wi lättast komme ifrån saken genom att hålla dem under wattnet, tills de dogo af qwäfnung.

Det dröjde länge, innan wi återkommo till det goda och glada lynne, med hwilket wi börjat den wackra dagen.

För att lättare glömma händelsen med spofmodren och hennes ungar, rodde wi till andra änden af sjön och stadnade utanför Kolsarby-wassen.

Der hade wi afwen bättre lycka med metet. Med en lifligt spelande löja på kroken fick jag en ganfka stor gädda, och Wille fick samtidigt på daggmast en stor id.

Af det buller som derwid uppstod sfrämdes en stor gräsand ut ur wassen och flög under ifrigt smattrande af och an.

Nu war ögonblicket inne att skjuta „riktigt willebråd.“ — En gräsand, — Jo, jag tackar! — Det är annat att komma med, än halfdöda trastar eller en mager spof, som Wille tror icke ens kan ätas.

Då anden ej upphörde att flyga af och an, tätt inwid mattenbrynet, sköt jag slutligen i flykten, men bommade. Med af iswer skälfwande händer laddade jag ånyo och bommade flera gånger, emedan jag alltid tillslöt ögonen, då jag tryckte af.

Slutligen slog anden ned på wattnet ett stycke ifrån oss inwid wasskanten, och nu sågo wi en lång rad af små pipande ungar komma henne till mötes. Med korta smattrande locktoner

samlade hon de små omkring sig, och derefter förswann hela familjen i den tätta wässen.

I det samma framträdde på stranden den unge arrendatorn från Kolsarby och hotade oss med en grundlig näpft, om wi understodo oss att sjjuta på änderna wid hans stränder.

Han war emellertid en glad och wänlig man. Sedan hans wrede lagt sig, inbjöd han oss på kaffe till det wädra bostället.

Wi woro gerna med om saken. Jag kommer ihåg det stora nöje jag hade af att göra bekantskap med hans wänliga stöfware Pan och Diana. De magra utswulna stackarne tjöto af fröjd och hoppade upp för att med sina långa wåta tungor slicka mig i ansigtet. Då jag slutligen aflägsnade mig från hundkojan, öfwergeick deras fröjdesfall till ömkliga tjut öfwer deras sorgliga lott att lefwa största delen af sitt lif fångslade inom en omkrets, så stor som de skramlande kopplen medgaf, och derunder uppehålla lifwet med grofmalen hafre och watten i gamla smetiga, furnade bunkar.

Medan wi drucko vårt kaffe, omtalade den unge husbonden, att han framdeles ämnade inrätta en ordentlig hundgård, der hundarne fingo springa lösa.

Efter kaffet drucko wi ett glas försbärswin, och jag kände mig innerligt smickrad, då „Kornetten“ drack brovskål med mig. — Han kallades så i hela bygden, emedan Kolsarby warit kornettsboställe wid Nylands dragoner.

Jag frågade om jag finge nebtaga hans jagthorn från wäggen, der jagtredskapen hängde, och då detta bifölls, gjorde jag försök att framtwinga några toner, men då jag endast kunde åstadkomma ett råmande läte, tog han hornet ifrån mig och blåste sjelf några trefliga jagtsignaler, hwilka Pan och Diana, stormande i kopplen, beswarade med ett högljudt skall.

Då wi slutligen bröto upp, följde Kornetten oss till stranden. Wi skulle just skjuta ut båten, då båda hundarna kommo löpande och under många frumsprång skällande wifade sin glädje öfwer att de blifwit försatta i frihet, hwilket hade skett emot Kornettens gifna ordres.

Han försökte att locka dem till sig, men de stodo ej att hejdas och snart hördes från hagmarken ett klingande tvåstämmigt skall.

„Nu ha de fått upp hare“, — upplyste mig Kornetten. Sag föreflog, att han skulle gå hem efter bössan, men han förklarade, att han aldrig denna årstid jagade på hemmarkerna, emedan hundarne åstadkommo stor förödelse på willebråd i det de döda tjäder och orrhönor i deras bon och fasttaga harungarne, hwilka ännu denna tid icke kunna nog fort undkomma sina förföljare.

Nästa söndag ämnar jag mig på jagt i Gumajärwi skogarne. „Will du då komma med, så är du wälkommen“. Lifligt fröjdade jag mig åt utsigten att sålunda, sjelf bewäpnad med bössa, få wara med om en riktig jagt, med en riktig jagare med horn och hundar. Utan bössa hade jag föregående sommar flera gånger hos slägtingar i Sawastland fått åtfölja „farbröderna“ wid harjagter å hemmarkerna, men den stundande jagten war något helt annat, och nu hade jag ju redan dödat en stor fogel och fårat flera. Då jag yttrade min förwåning öfwer att hundarne denna årstid gjorde så stor förödelse bland willebrådet i Kolsarby, men icke i Gumajärwi skogarne, förklarade Kornetten saken sålunda, att han icke brydde sig om att spara willebrådet i en trakt, der alla höstar flera jagtsällskap foro fram och der desutom fångandet med snaror och fällor året rundt samt wårskyttet på spel i en snar framtid gör fullkomligt slut på allt willebråd.

Fordom hvimlade den trakten af alla slags djur. Han berättade, att elghorn ännu någon gång hittades under skogs-mosfan, ehuru detta våra skogars majestätiska högdjur genom hejdlös förföljelse utöddes redan i början af detta sekel.

„Om jag sparar på jagten i en sådan trakt, så kommer det bara andra tillgodo.“

Ännu var det med hans ömhet om hemmarkerna; — der tillät han ej någon att jaga och skyddade det wilda så godt han kunde, tills årets afkomma vuxit till sig. Han sade sig därför på sina egna marker kunna fram på hösten skjuta rätt mycket willebråd och ändå nästa år ha' lika mycket, ty om han sköt bort allt som fanns; så komma nog både hare och fogel från grannarnas skogar dit, der de få vara i fred på wären och sommaren.

Jag tyckte, att han hade tänkt ut saken mycket förnuftigt, men förwånade mig öfwer att egarne till Humajärwi markerna ej kommit på samma goda tanke.

Han anmärkte, att jordägarna icke sjelfwa beskattade willebrådet i sina skogar; det war mest byns pojkar och några inhysingar, som på helgdagarna och andra lediga stunder drefwo omkring i skogarne och dödade allt hwad de kommo öfwer. En mängd foglar och harar omkomma efter en lång dödspina i snaror eller fällor och ruttna der eller uppätas af råfwar. Många djur fåras endast af de ofskädlige skyttarne och dö en långsam död, och den tid af året, då de ha' ungar, omkommer hela kullen.

Jag började allt tydligare inse, att Kornetten hade rätt, men jag kunde ej förstå, huru wi woro mera berättigade att denna årstid jaga i Humajärwi skogarne, än byns pojkar. I alla fall öfwerlemnade jag mig åt den erfarne Kornettens ledning och glädde mig på förhand åt den kommande söndagens jagt.

Ban och Diana hade tappat haren och icke hörts af under Kornettenens omständliga ordande om bypojkarne i Humajärvi. Plötsligt höggo de i med gällt skall, men tystnade åter tvärt. — „Det är nog en liten harparfwel, som slingrar emellan buskarne så att hundarne ej få rent spår“, sade Kornetten.

„Se haren! — Der, der — skjut, skjut!“ ropade Wille.

En liten harunge, stor som en hundwalp, hwilken nyss fått ögon, skuttade twefande ut på ängen och hukade sig emellan två tufwor, men då jag skulle lägga an, grep Kornetten om gewäret och ropade häftigt: — „Skäms du inte, pojke, att skjuta på en sådan liten stackare, som ännu ej sett många solar gå upp?“

Sundarne kommo nu rusande i spåren, under fullt skall, men sprungo öfwer der haren gömt sig och letade förgäfves efter spåret.

Kornetten sprang fram och lyckades gripa dem i halsbanden och fasthöll dem, tills Wille och jag på tillfälgelse hunnit wrida ett par wideqwistar, som fingo ersätta kopplen. — Under tiden sågo wi den förskrämda lilla haren i korta stutt smyga sig tillbaka till småsfogen.

Då Kornetten sade ofs farmäl, hwiskade Wille till mig: — „fråga honom om jag får följa med på jagt i söndag“. Detta bifölls, och wi skildes åt.

Jag omtalade ej för min syster händelsen med spofwen och dennas ungar, den fårade kråkan och de många skotten på gräsanden, ty jag wisste, att jag dermed icke skulle gjort henne glad.

De närmaste dagarna användes på bästa sätt. Flera ekorrar skötos, men då de denna årstid woro wärdelösa, fastades de på dygnstoden. En dag sköt jag i ett gransnår på „Röslaberget“ bom på en orrhöna, hwars bo Wille hittade i

mossan under en tät granbuske, och wi hade under de närmaste veckorna stort nöje af att dagligen på afstånd försäkra oss om att boet war ostördt och att ungarna wänte till. Wille trodde, att hönan skulle öfwer gifwa boet, sedan hon blifwit ofredad af mitt skott, men hon fullföljde det oaktadt sina omsorger om ungarna.

Natten mot söndagen sof jag oroligt och wafnade före soluppgången. Wille läg denna natt på hufwelbänken i slöjdstugan, för att ej wid den tidiga morgonwäkten störa de andra, som efter weckans mödor wille dra' sig litet på söndagsmorgonen. Nog war han snart i kläderna, då jag wäckte honom, ty det underfulla lifwet ute i skog och mark hade blifwit honom kärt under de somrar han gått i wall.

I ett nu woro wi färdiga. Jag bar bössan öfwer axeln samt hagelpungen och kruthornet hängande kring halsen. Wille prydde sig med gräffswinspåsen midt på magen. — och så bar det af, först genom den nattfuktiga skogen ned till stranden. Med brådska sköto wi ut båten och rodde öfwer den spegelblanka sjön, der nattens lätta dimmor ännu ej wikit för den uppgående solens wärmande strålar.

I språng styndade wi till gården, befarande att wi fördröjt oss, ty Kornetten hade sagt oss, att under denna warma årstid den tidiga morgonen är den bästa jagttiden.

Bundna wid trappan, helsade oss hundarna med högljudt skall wälkomna, och Kornetten öppnade fönstret, frågande om wi wille taga en „morgonknäpp“. Ehuru wi icke antogo inbjudningen, kände jag mig stolt öfwer att man redan ansåg mig wugen en sådan karlawulenhhet.

I en rymlig häck-kärra togo wi nu plast alla tre jemte hundarna, och det bar af med god fart. Ett stycke från kyrkan stannade wi wid en liten wacker herrgård, der en gammal

sjöman bodde, hwilken för många år sedan slutat att segla. Låtom oss kalla honom Rapten. „Han hade förbehållit sig att Kornetten skulle tillsäga honom, då det gälde jagt på de berömda Humajärwi markerna. För öfrigt war gubben ej mycket rörlig, men skröt gerna med sin sädclighet som skytt och med sin hund. Efter kort uppehåll hade han sitt åkdon förspändt och sin arga „Säger“ kopplad, och så fortfattes resan till Humajärwi by.

Under resan berättade Kornetten, att Raptens Säger war en mycket dålig hund, som framför annat willebråd jagade får, men att Raptenen gerna skylde på de andra hundarna. På Humajärwi storsfogen gingo dock wanligen inga får, så att han hoppades att denna färd skulle aflöpa utan ledsamheter i den wägen.

Då wi kommo fram till byn, togo wi in på en förmögen gård, der wärdsfolket wälkomnade oss och åtogo sig att sköta hästarna, medan wi woro i sfogen.

Sag utbad mig att få leda hundarna, hwilket jag rätt snart ångrade, ty sägnande sig att få komma till fritt lif i sfogen, lågo de så hårdt på kopplet, att de snarare ledde mig, än jag dem, och snart war jag så slämtande och uttröttad, att jag gerna afstod detta nöje åt Wille, som, mindre sjelfwiss än jag, war wan att utan knot alltid bära den tyngre bördan och afstå det nöjsamma åt mig. Jag minnes med blygsel, att detta förhållande fortfor under alla de år wi woro sommar-kamrater.

Sinne i byn och den närmaste bolmarken wäsnades Säger wildt och wille rusa öfwer gårdsgårdarne till anfall på kalfwar och får, släpande den swärjande Raptenen efter sig i kopplet.

Kornetten yttrade sin farhåga för att wåbliga händelser kunde inträffa, om Säger släptes lös på den mark, dit wi nu woro på wäg. Det war en i Humajärwi sjö långt utsprin-

gande udde, der många mindre odlingar och ängar funnos strödda i byns gemensamma betesmark. Kaptenen war enwis, påstående, att hans förträffliga Jäger wäl någongång i glädjen springer efter husdjuren, men att han ej biter dem. De gånger Kaptenen fått betala för rifna får hade hunden alltid fått bära skulden för hwad andra hundar, wargar eller lodjur förskyllt.

Under hela föregående året hade gubben af diverse krämpor varit hindrad att deltaga i jagt, och den stackars Jäger hade kopplad under kökstrappan, lagt på hullet och blifwit alltmera argfint, men hans husbonde war fortfarande öfwertygad om att Jäger war den bästa hund i werlden.

Sedan hundarne slutligen blifwit afkopplade, hade Wille och jag stor fröjd af jagtropsen och hornlåtarna. Wi försökte äfwen sjelfwa, men då kornetten på afstånd härmade våra barnstämmor affstodo wi från att deltaga i jagtropsen.

Då det dröjde en stund, innan hundarne „fingo upp“, föreslog Kornetten att man borde taga „upptagarn“. — Det är enligt jägarsed brukligt att under dylikt förhållande taga en sup. Wi gossar wägrade, dels af blyghet, dels af uppriktig motwilja, men Kaptenen och Kornetten togo två. Plötsligt togo hundarne i med häftigt skall. Wille och jag woro då wid stranden på en liten äng. Hundarne närmade sig med full fart och tätt i hälarne på en helt liten hare rusade Pan och Diana öfwer ängen några alnar ifrån oss, utan att jag kom mig för att skjuta.

Ett stycke inne i skogen upphörde skallet och oaktadt Kornettens ifriga bemödande ficks ej haren vidare på fötterna. Kaptenen anmärkte att det ej så snart blifwit „tapp“, om Jäger varit med i dreswet. „Jäger går och slämtar i hälarne på gubben,“ meddelade Kornetten i tyfthet.

Wi tågade vidare, och snart började hundarne åter drifwa

rundt om en gammal swed med stenröfen och en hwit, bränd bergsknall i midten. På denna togo nu Wille och jag plats, och snart sågo wi haren, en riktigt stor, större än jag någonsin sett, komma sakta skumpande rätt emot oss. Tjugu steg från oss stannade han, lystrande till hundarnes skall. Med knän och armar skälfwande af den retelse belägenheten utöfwade på mina nerwer, lade jag an, — slöt till ögonen och tryckte af. Då kruitröfen skingrat sig, sågo wi haren sittande på samma ställe och under höga rop; — „Alles todt! alles todt“, rusade wi fram att bemäktiga oss djuret. Men just som jag skulle gripa tag, lade haren i väg under ett ömkeligt läte: „pär! pär! pär!“ Ena bakbenet hängde efter honom. Under förföljandet slog jag af kolfwen på „Smed-Kalles“ bössa, utan att träffa haren.

Kaptenen och hans ofsiljaktige Jäger hade posterat sig i andra änden af sweden, och lockad af harens jämmerliga skrik, sprang nu Jäger fatt haren, tog honom i munnen och for af till skogs, allt under det stadars jösse skrek sitt „pär, pär!“

Kornetten kom till stället och efter långvarigt sökande kom Jäger med magen mätt och nebblodad nos ända upp till ögonen. Han wistade med swansen och sällade sig till husbonden, som helt belåten sade: „Det war ändå Jäger, som tog fast haren.“

Wille som fortfor att söka, hittade slutligen af haren ena baktassen och några ulltassar. Hartassen behöll jag som trosé af min första hare.

Nu yrkade kaptenen, att haren i alla fall skulle begrafwas, hwilket efter gammal jägaresed sker sålunda, att alla jägare taga sig en sup. Och sålunda trugades Wille och jag att taga wår första sup.

Om det nu war en följd af denna owana undfägnad eller

af den starka nervretningen plågades jag länge af obehagliga qwäljningar, hwilka jag gjorde mig all möda att dölja.

På långt afstand ifrån oss hördes Pan och Diana drifwa en ny hare. Wi skyndade alla till skallet, men innan wi kommo fram, hördes hundarna „gifwa ståndskall“. Kornetten, som hunnit till stället före oss ropade att haren gått in i en bergskrefwa. Wi woro snart framme och här gjordes alla möjliga försök att tvinga fram jösse. Då wi petade på honom med stänger skrek han sitt „pär, pär,“ men ut kom han ej. Slutligen anlände äfwen Kaptenen.

„Gammal är ändå äldst,“ sade han — „En riktig jägare skall wara beredd på allt, som kan inträffa under jagten.“ — Han framtog ur den digra jagtwäskan en wäldig krats med twänne böjda flor. Denna skrufwades på änden af en stör och stack in i bergskrefwan. Obarmhertigt kratsades nu den stackars skrikande haren ut från sitt gömsle, och Jäger rusade till för att bemäktiga sig bytet, men derifrån hindrades han denna gång af Kornetten, som gaf honom ett par dugtiga sparkar.

Haren skrek allt fortfarande och afled först sedan kornetten upprepade gånger med all kraft slagit hans hufwud mot en sten. Då haren öppnades af Kornetten, plockade han fram fem ofödda ännu ej fullgångna ungar. De woro lindrigt hårklädda och hade lif. De hade troligen snart blifwit framfödda, om ej Kaptenen haft sin krats. Diana, som nys haft walpar, öppnade warfamt moderhylsan och slickade ren en liten harunge, som wi länge beskådade, men Pan och Jäger slutade snart de stackrarne som frikadeller.

Wille war till naturen ganska wehjtad. Han wände ryggen till och sade sakta: „Ty, det der är otäckt.“ — Kaptenen ensam tog denna gång begravningsfupen.

Vi wandrade snart vidare ut mot udden, och der stötte vi flera gånger upp orrar och tjädrar, som tagit sin tillflykt dit, skrämde af det oljud jägare och hundar fört. Skrämde som de blifwit, läto de dock ej någon komma dem inom skott-håll, utan återflögo med hast till sina bon. Då Wille och jag nu woro wapenlösa, gingo vi fram till udden der vi satte oss och synade bekymrade Kalles bössa. — Huru skulle wi få skadan botad?

Bäst wi sutto der och swettades i solbaddet, högg Jäger i med ett groft och argt skall, och i det samma sågo wi en flock af 15 å 20 får, förföljda af hunden, i wild flykt rusa fram mot stranden. — Ufwen fåren hade, skrämde af vårt oljud, flytt ut till spetsen af udden.

Vi sprungo upp för att mota hunden, men derwid skrämde wi fåren som lupo rätt mot förföljaren. I vår åsyn ref det wilda djuret flera får, ett i strupen, ett i bakskänkan. Ett par sprungo i sjön och omkommo der.

Sedan Kornetten kommit till, sökte wi i skogen och funno flera fargade får, som ännu lefde.

Slutligen fick han syn på hunden och sköt på honom, men först wid det andra skottet föll Jäger och dog för ett tredje.

Han och Diana lockades upp och kopplades. Sedan Kaptenen sent omsider tveksamt kommit till stället, börjades ett häftigt gräl emellan de båda jägarne, som fortsattes under wandringen till byn, dit den återstående fårahjorden hunnit före oss.

Kornetten borgade för att Kaptenen godwilligt eller twungen skulle betala fåren, och på dennes fråga, hwem som skulle betala hans förträffliga Jäger, swarade Kornetten, att lagen tillåter hwem som helst att döda „okynnesså“.

Under hela hemresan swor vår vän arrendatorn, som skulle han varit en verklig Kornett.

Då Wille och jag kommo hem, gingo vi tyfsta och swårt beklända att söka Smeds-Kalle för att framwisa det sönderflagna gewäret och vår hartafs.

Jag tror, att Willes warma håg för skogen och det underfulla lif han der tjufts af under den tid han gick i wall, swalnade af wid denna sommars jagter, ty när hösten kom, gick han till staden och tog tjenst som sockerbagarlärling.

* * *

Det war en tarflig berättelse! Är det meningen att den skall wara roande?

Nej! Meningen med denna bedröfliga sjelfbekännelse är, att i sin rätta dager belysa denna råa lyftnad att döda, utan hänsyn till en jägares ansvar och pligt mot willebrådet i de marker, der han jagar. Hans pligt är, att så bedrifwa jagten, att han ej af tanflös liknöjdhet för djurens lidanden förwällar dem swåra plågor och en långsam död.

Jagten är, ur ingen synpunkt, en idrott för alla. Den equar sig allra mint till ett nöje för omogna pojkar, som sakna skjutskicklighet och insigt om de wilkor, under hwilka menniskan har rätt att utöfwa herrawälde öfwer djuren.

Blefwe rättigheten att gå till skogs och döda hwad man kommer öfwer en allas oinsfränkta rätt, eller tillåta våra skogsägare fortfarande att ett sådant ofog opåtaladt sker, så blifwa snart widsträckt delar af vårt skogrika land alldeles toma på willebråd. Ty under de senaste årtiondena har rikedomerna på wildt i skogarna minskats i samma mån som befolkningen tilltagit. — Betecknande är det, att våra allwarliga yrkesjägare som hufwudsak allt mer slå sig på rosdjursjagt.

Genom ett hänsynslöst förföljande i början af detta sekel, war de nordiska sfogarnes stoltaste djur, elgen, redan så fällsynt, att han nära nog ansågs som ett djur från sagotiden. Den fullständiga fridlysningen i förening med höga böter för förgripelse mot lagbudet, tyckes emellertid lofwa att detta värdefulla högdjur åter skall kunna föröka sin stam. De elgar, som funnos qwar i landet, äro troligen för få till att kunna uppehålla stammen, men lyckligtwis tyckes småningom från grannsfogarna i Ryssland en icke obetydlig inflyttning fortgå. — I vårt moderland Sverige skjutes wissa år ända till 2,000 elgar, utan att stammen anses blifwa otillräcklig. Landstingen i Sverige bestämma, ett hwart inom sitt område, om och i hwilken utsträckning jagten på elg tillåtes. Genom jagtwården i Sverige föres elgen allt mer söderut och rådjuret norrut.

Jagten, liksom all annan nyttjorätt af naturens alster, pålägger ofs att derwid affe och ordna en förständig hushållning, hwarigenom wi söka att biträda, icke motwärfka, denna alstring.

Allt lagens skydd för willebrådet warit nödwändig för att hindra ödeläggelsen, har i sekel warit insedt i de äldre kultureländerna. — De enskilde grundegarne till större eller mindre jordområden hafwa, dels af en naturlig känsla af ansvar, dels af en wälförstådd egennytta, tagit wård om jagten på sina marker, ofta med förwänanswård framgång. I en länge wårdad sfog i England sköt en wurmande sportsman detta år på en dag ettusentjugu (1,020) foglar, mest moripor. Han använde derwid två man, som laddade, och tre gewär. „Sagt“ borde ett sådant mördande knappast kallas, men det är ett wackert wittnesbörd om hwad en ordnad jagtwård kan åstadkomma.

Sedan några årtionden ha' äfwen vårt lands lagstiftare

med stränghet sökt skydda willebrådet i våra skogar emot en hejdlös förföljelse.

Genom jagstadsgarne är all jagt på det till människans föda nyttiga willebrådet wid laga ansvar förbjudet under fortplantningstiden och under den tid årets afkomma uppväxer till förmåga att förja för sig sjelf. Kommunerna ha' utfäst pris för rofjurs dödade; i en del församlingar till ganska höga belopp.

Men föga öfwerenstämma dessa åtgärder med den allmänna seden. På flera orter betalas ända till 100 mark för en dödad lo, under det de flesta hem, äfwen det fattigaste inhyssesfolk, ega en hund, som, i brist på föda i hemmet, lifnär sig af skogens willebråd. Han följer ljudlöft spåren och griper med lätthet sitt rof, eller smyger sig på den i boet liggande hönan, hwarwid hönan, äggen eller ungarne blifwa hans rof.

Huru ofta hör man ej den slinka hunden prisas för det han någon gång, sedan han ätit sig mätt i skogen, hembär resten af sin måltid; en halfäten hare eller en fogel. En sådan hund kan, biträdd af en halfförwildad katt, släcka allt lif i en widsträckt mark. Swilket nedrigt djurplågeri innebär icke detta gagnlösa hundhållande; — Som gårdswaktare äro dessa hundar, ofta blandade med stöfwarblod, wanligen alldeles odugliga, — ty de mutas lätt af hwem som helst med en bit bröd och äro desutom i allmänhet af ett wänligt och smeksammt lynne, hållas sällan hemma och följa med på folkets alla förrättningar utom hus. Äfwen den swåra swältkur de genomgå alla wintrar är ju ett förbömligt djurplågeri; lifsom många s. k. jägares sätt att swälkföda sina jagthundar och låta dem i den strängaste winter lida af kölden, fastkedjade wid en öppen hundtoja. — Det är grymhet att, för några dagars jägarfröjd, hela året låta hundarne lefwa i swår pina.

Eftertanke och ett wädjande till det bättre medwetandet skola helt wist småningom utmönstra de många förgripelser mot skogens skygga innewånare, som våra jägare låta komma sig till last. — Ett sådant wädjande skall helt wist till ett rätt försarande leda hwarje verklig jägare, som lockas till skogen af jagtens konst och nytta, — ej af mordlust.

Bland de många erfarenheter jag gjort om att hos hwarje ädel menniska innebör en warm medkänsla för djurens lidande, minnes jag en tilldragelse under en resa för många år sedan, en söndag i södra Österbotten. — Då jag på ett gästgifveri inträdde i förstugan, war der församlad en flock ungdom, som glammande trängde sig omkring en yngling, hwilken föremisade en liten brofig hackspett; — huru han fasttagit den wet jag ej. Med tummen och pekfingret om fogelns hals, swängde han honom omkring i lusten. Det stackars djuret slagade i dödsvända. — „La bli fogeln!“ — ropade upprepade gånger under synbar ångest en liten ljushårig 10 å 12 års flicka med stora tårfyllda blå ögon. — Hon tycktes finna medhåll hos flera, de ropade, öfweröstande det allmänna glammet: — „Jy, döda hellre den stackars fogeln!“ — „Nej, — döda inte!“ — skref den gråtande flickan, stampande med de bara fötterna.

Ett i landet allmänt brukligt fångstätt, som innebär ett upprörande djurplågeri och en bedröflig förödelse af willebrådet, är användandet af snaror och fallor, derwid djuren i de flesta fall dö efter en långsam pina under plågor och swält, för att sedan i många fall ligga och ruttna i skogen, eller blifwa uppåtna af rofjdjur. Lagstiftningen skall ej ensam kunna afstyra denna lömska grymhet. Afwen i detta fall måste man arbeta på ett omslag i begreppen om rätt och orätt. Ansvarret för denna råa sed hwilar på våra skogsägare, hwilka, af

lifgiltighet och efterlåtenhet gent emot pojkar och inhysingar, icke afstäcka detta ofog. Den nytta som drages af denna otillbörliga fångst, är ringa, fördelad på de många tusenden, som drifwa detta fånge.

Om en gång i vårt skogrika land, genom en omsorgsfull jagtwård, markerna blifwa fyllda med full stam, så skall den uthålliga årliga afkastningen af jagten gifwa en beaktansvärd infomst.

Fortgår det som det nu pågår, så skall de med förfärlig hast sig förökande kråkorna i framtiden blifwa vår enda fogelart.

Låtom oss enigt yrka: Bort med snaror och fällor! Och — bort med alla mordlystna snyltare från jagtbanan!

Pojkar! Nu fick jag en ide! Låtom oss täsla om att hvarje sommar skjuta kråkor, taga deras ägg och döda deras ungar! Det är minsann en swår sak att skjuta kråkor, ty de äro waksamma, om de se sig förföljda. — För hwar kråka, som dödas, räddas lifwet för en mängd andra foglar, både små och stora.

Ett sådant kråkskytte blifwer en god öfning till skjutfärdighet, som sedan kan komma till gagn för dem, som framdeles blifwa jägare och jagtwårdare.

G. W—ff.

Pris 15 penni.
